

Fakt-Um
nezisková organizace

www.fakt-um.cz / info@fakt-um.cz
Facebook: nezisková organizace Fakt-Um
www.fler.cz/fakt-um

20 Kč
1. vydání
2016

Řemeslné noviny

Speciální vydání k řemeslné výstavě **TEN UMÍ TO A TA ZAS TOHLE** konané ve Vlašimi od 23. 6. do 24. 7. 2016

Milí návštěvníci,

dovolte, abychom vás srdečně přivítali na výstavě nazvané „Ten umí to a ta zas tohle.“ Rádi bychom vám připravenou expozici představili tradiční i novodobá řemesla, jak jsme je uchopili a jak se jim věnujeme.

Řemeslo, jak lze vyčíst ve slovníku, je činnost zabývající se výrobou nebo opravami různých předmětů pomocí ručních nástrojů nebo jednoduchých strojů. Wikipedie uvádí, že řemeslo je určitý druh manuální dovednosti provozovaný za účelem obživy, respektive vytváření zisku. Pro řemeslné práce je charakteristický vysoký podíl ruční práce spojený s používáním specializovaných nástrojů a pomůcek. Nadto **umělecké řemeslo** je obor lidské činnosti, které ručně vyrábí umělecky hodnotné předměty, nebo umělecky doplňuje již hotové předměty či stavby. Obecně známé pořekadlo o řemeslech tvrdí, že „řemeslo má zlaté dno“, a staré přísloví tvrdí: „Devatero řemesel, desátá bída.“

V expozici najdete převážně ručně vyráběné předměty, některé tento požadavek splňují stoprocentně. Jsou však nápady, které bez použití nástrojů, menších strojů či speciálních pomůcek zrealizovat nelze. Řemesla, jež představujeme touto výstavou, jsou pro naprostou většinu z nás koníčkem, účel obživy splňují jen někomu. Jak se nám daří být manuálně dovední a umělecky zdatní, máte jedinečnou možnost posoudit. Protože se každý z nás věnuje pořádně jen

tomu, co tady právě vystavuje, na bídu si nestěžujeme. Na dně ještě nejsme, nápadů na tvoření totiž máme stále dost, o zlatu se nám proto zatím jen zdá.

A KDO VLASTNĚ JSME?

Organizátorem výstavy je **Spolek Fakt-Um**, sdružení tvořivých rukou, které „Fakt-Umí“. Současná výstava je naší první událostí tohoto druhu, dosud jsme – v naší téměř čtyřleté historii – řemesla prezentovali prostřednictvím jarmarků, tvořivých kurzů a dílen. Ve spolku je nás jen pár, přizvali jsme si ještě několik dalších šikovných kamarádů, aby vzhled do řemesel byl komplexnější.

Budeme rádi, když zhlédnutím výstavy potěšíte oko i ducha. A pokud se stane, že vás některý exponát doslova uchvátí, můžete o něj ihned požádat.

Tak prosím, vstupte!

Vystavovatelé

Veronika a Jana Barešovy – tepané šperky

Karolína a Alice Vernerovy – ručně vázané deníky

Jana Gilchrist – černé drátování

Eva Vojáková – cínované šperky

Miroslava Ptáček – dekorativní drátování

Lenka Opavová – malba, kresba

Radka Hladíková – decoupage

Štěpánka Macková – linoryt

Majka Blažejová – keramika

Atka Tichá – keramika

Martina a Jan Štědrovi – ryté a lehané sklo

Blanka Musílková – vinuté perle

Alexandra Štorkánová – origami

Pavla Nixbauerová – věnce, floristika

Lenka Opavová – šité dekorace

Lada Janková – háčkování, pletení

Eva Vojáková – plstěné šperky

Pavel Harásek – plastiky dřevěné

Oldřich Jahodář – dřevořezby, hlavolamy

Tereza Uhlavá – šperky z polymerů

Lenka Štědrová – koláže

Jana Gilchrist – fotografie

(Dagmar Petrovická – sklo)

Tepané šperky

NA ÚVOD PÁR SLOV Z HISTORIE

Existence šperky je prokazatelná již v dávné historii. Už tehdy se využívalo různých přírodních produktů k výrobě květinových ozdob, náhrdelníků z mušlí, řetězů ze zubů apod. Naši předkové se zdobili primitivními šperky, a to dokonce ještě dříve, než se začali odívat. Šperky byly bohatě využívány jako prostředek směnného obchodu v tehdejší době čile provozovaného.

Asi 2700 let před n. l. se lidé naučili opracovávat kovy. Nové, postupně stále bohatěji
Pokračování na další straně

Tepané šperky

Pokračování z předchozí strany

zdobené šperky spolu s honosnějším oblečením umožnily zvýraznit společenské postavení a moc jednotlivých skupin lidí. Šperk už nebyl jen prostou ozdobou člověka, ale přispěl i k viditelnému odlišení majetkových poměrů jeho tehdejšího majitele.

Napříč staletími se vývoj výroby šperků měnil v závislosti na vyspělosti lidstva, technických možnostech zpracování surovin a v neposlední řadě i na diktátu tehdejší doby. Zatímco v době Rudolfa II., jenž byl významným mecenášem a příznivcem umění, byla šperkařství (a zvláště pak zlatnictví) věnována velká pozornost a podpora, třicetiletá válka naopak přispěla k dočasnému úpadku tohoto řemesla, i když šperk v různých podobách samozřejmě nevymizel. To už je ale samostatná kapitola.

O CHIRURGICKÉ OCELI

Obecně platí, že šperk jako jeden z prostředků ke zkrášlení (nejen ženy) měl, má a vždycky mít bude v historii své místo. Nás zajímá, že vedle ostatních materiálů se na scéně objevuje i nový kov vhodný pro výrobu dostupných, a přitom nadčasových a prakticky nezničitelných šperků. Skrývá se pod názvem chirurgická ocel a jde o kov hypoalergenní, což znamená, že je vhodný i pro naprostou většinu alergií. Nezpůsobuje totiž nepříjemné alergické reakce běžné třeba u bižuterních výrobků. Navíc nijak neztrácí své původní vlastnosti při styku s pokožkou ani s vodou, takže nečerná, nežloutne a zachovává si svůj neměnný vzhled. Jde o materiál nadčasový, a tudíž dlouhodobě módní a oblíbený.

Původní využití chirurgické oceli je, jak již napovídá název, v lékařství. Chirurgický drát má atest zdravotní nezávadnosti, nalézá proto uplatnění zejména v ortodoncii (např. při výrobě rovnátek a můstků) nebo v chirurgii při šití šlach. To by samozřejmě nebylo možné, kdyby chirurgická ocel nepatřila mezi hypoalergenní materiály.

O NÁS

Právě to, že chirurgická ocel je díky svému složení a neměnným vlastnostem vhodná i pro početnou skupinu alergií, zaujalo před čtyřmi lety i mě. Hledala jsem tehdy způsob, jak využít volný čas, a učarovala mi technika tepané krajky převzatá od její tvůrkyně Bohdany Goliášové, která k práci na tepaném šperku využívala právě vlastností chirurgického drátu Osteofix. Ve spojení s polodrahokamy, sklem nebo jinými zdobnými materiály mě tyto šperky doslova chytily za srdce, a když to trochu zlehčím, lítám

v tom až po uši dodnes. A nejsem sama. Mám aktivní a zvědavou mamču Janu, která se mi do toho tak dlouho pletla, až se s těmi mými dráty a drátky zapletla úplně.

CO NABÍZÍME

Výsledkem jsou nejen náramky, prsteny, náušnice, přívěsky a náhrdelníky, ale i stejné laděné jednotlivé kusy, z nichž je možno sestavit celé soupravy. V poslední době slavíme úspěchy s nabídkou elegantních spon na šátky a hedvábné šálky, které v tomto provedení na trhu chybí a jsou vítaným doplňkem ladné ženské módy. Samozřejmostí je možnost objednání šperků podle individuálního přání zákazníka s ohledem na možnosti zajištění vhodných kamenů a minerálů.

U zakoupených šperků určitě oceníte časem a hlavně zákazníky prověřené úpravy, které umožňují maximální pohodlí při jejich nošení.

Příkladem je třeba zapínání u všech náramků, u nichž tak odpadá násilné přetahování přes klouby ruky. Náramky jsou lehce oválné, aby dobře kopírovaly tvar zápěstí a nepřetáčely se. Navíc se spolehlivě zapnou jednou rukou, ale jejich odpružení brání samovolnému rozepnutí a ztrátě.

Prsteny mají nastavitelnou velikost kroužku a jsou prakticky univerzální.

Náušnice jsou opatřeny háčky ručně vyrobenými z chirurgického drátu Osteofix.

Samozřejmostí jsou i silikonové zarážky, které účinně brání ztrátě náušnic a jsou součástí každého balení.

Spony na šátky mají dokonale začištěné konce, aby nepoškodily jemný materiál, a stejně jako u prstýnků u nich lze upravit velikost kroužku na potřebný průměr. Obzvláště důležitý detail při střídání šátků k jedné sponě.

Přívěsky dodáváme zavěšené na obruči z chirurgické oceli, ale můžeme samozřejmě na přání vyměnit obruč za kroucené lanko v různých barevných variantách nebo nabídnout zákazníkovi jen samotný přívěsek.

O KAMENECH

Zárukou kvality, krásy a ušlechtilosti jsou i polodrahokamy užité ke zdobení většiny šperků. Tyto skvosty patří ke kultuře člověka již po tisíce let. Jsou to ryze přírodní kameny, které provázejí lidstvo doslova od kolébky do hrobu. Naši předkové je původně používali jako primitivní nástroje, postupem času se naučili je obrábět. Za několik dalších desítek tisíc let už člověk uměl využívat kameny jako umělecký materiál a ještě později u nich dokázal rozpoznat jejich chemické složení. Odtud byl už jen krůček k používání kamenů jako šperků a prostředků k léčení některých chorob, samozřejmě v nerozlučné jednotě s magií. Kameny se staly pro člověka předmětem obdivu a uctívání. V podvědomí každého vlastníka drahého kamene sídlilo přesvědčení, že jeho

kámen je nejenom krásný, ale má i mimořádné vlastnosti a je třeba s ním zacházet uctivě a přátelsky. Kámen pak působí velmi příznivě v rovině fyzické i duševní a jeho zpracování do šperků tedy spojuje příjemné s užitečným. Je velmi vhodné vybírat minerál také podle znamení zvěrokruhu nebo podle jeho předurčení k léčbě různých nemocí. A nemůžeme-li se rozhodnout, určitě pomůže vzít ho do ruky. Kámen si totiž řekne sám.

My ale k výrobě šperků používáme často také dřevo a šperkové sklo. Na zvýšenou poptávku reagujeme i nabídkou šperků zdobených sklem spěkaným, tj. sklem vyráběným metodou fusingu. Základem této techniky je spojování různě barvených a malovaných vrstev skla za působení vysokých teplot v pecích určených speciálně pro tuto činnost. Jedná se o ruční výrobu, při které vznikají neopakovatelné originály.

Nabídku šperků průběžně inovujeme s ohledem na požadavky zákazníka a situaci na trhu. Snažíme se ji maximálně přizpůsobit poptávce a nárokům zákazníka na dokonalé provedení

výrobků. Nabízíme možnost zkompletování šperků do souprav a výrobu jednotlivých kousků na přání, vše bez zbytečné časové prodlevy.

O TEPANÉ KRAJCE

Tepaná krajka je rukodělná technika výroby tepaných šperků. Touto technikou je možno vyrobit šperky, které jsou tepané a zároveň trojrozměrné. Prostorovosti výrobku se dosáhne postupným tepáním a ohýbáním drátu kleštěmi za studena. Tepaná krajka je technika, která není založena na řemeslné zručnosti, nýbrž na základní vlastnosti kovových drátů – vytvářet harmonické tvary sám o sobě jednoduchým vedením drátu bez předchozí vlastní představy o tvaru. Tímto způsobem vznikají šperky neobvyklých a těžko napodobitelných tvarů.

Tepaná krajka je technika intuitivní, klíčem k jejímu ovládnutí je nechat drát vytvářet vlastní tvar beze snahy o napodobení nějakého konkrétního návrhu. V tepané krajkě se zhusta využívá chyby, která při výrobě vznikne, coby nové myšlenky ve vedení drátu.

Domácí vazba deníků z recyklovaných materiálů

Lidé už před sto tisíci lety potřebovali leccos zaznamenat (první byl asi kalendář). Vyzkoušeli vrypy do kamene, dřeva nebo kostí, na tabulky z hlíny, papyrus, pergamen... až nakonec čínský ministr orby Tsai-Luo někdy kolem roku 100 n.l. vymyslel papír – kaši z rozdrčených rostlinných vláken. Kaši propláchnul vodou, zpevnil moučným škrobem a vybělil. Voda se z kaše oddělila nalitím na síto a natřásáním. Na sítu zůstal první arch papíru! Stačilo ho sejmut a dosušit.

Zároveň s vývojem papíru se vyvíjely i metody skladování psaných materiálů. Ve 14. století lidé vymysleli vkládání dvojlistů do sebe a všívání bloků (odborněji a aktuálněji signatur) do hřbetu desek ze dřeva potaženého kůží. A to je okamžik, kdy vznikla kniha, jak ji známe dnes – princip je vlastně pořád stejný.

Je mnoho druhů vazby. Způsoby se liší šitím, upevněním bloku do desek; takřka co kultura, to jiná vazba. Zkušený knihař-knihva-zač si ale díky takto velkému množství postupů poradí s čímkoliv. Dokáže sešít různé velikosti papírů i odlišné gramáže, dokáže udělat desky tak, aby byla vazba vidět, sešít dvě knihy k sobě, vyrobit knihu s místem ve hřbetu, aby se do ní daly vlepit fotky, s kapsami na tužky, s prostorem na různé artefakty, svázat vzorník látek, prostě být kreativní.

My vám ale chceme ukázat, že k výrobě deníků lze použít spoustu věcí, které sloužily původně k jiným účelům – namátkově: papírové nákupní tašky (jsou už z recyklovaného papíru a jejich rozřezáním na listy je znovu zrecyklujete), staré noviny (po rozmočení a rozmixování se z nich dá vyrobit nový ruční papír), krajky po babičce (na ozdobu desek, ale i listů), hodinky po dědovi (ozubená kolečka vypadají na deskách skvěle), přezky z pásků (pro deníky, které se mají zapínat), zažloutlé a jinde nepoužitelné papíry (pro výrobu a la stará kniha) a odstřížky krásných látek (nejen na potah desek, ale i pro všíť jako listy).

Když už tedy shromáždíme listy a artefakty, které chceme sešít, potřebujeme také další nástroje a pomůcky: lepidlo, štětec, tužku, pravítko, nůžky, řezací nůž, knihařskou kostku, knihařskou kolébku a pak cokoli dalšího potřebného pro dotvoření vzhledu desek.

Po sešití listů a nařezání kartonu na desky dojde k finálnímu rozhodnutí, jak budou desky vypadat a jak tedy jednotlivé kroky mají navazovat. Proces se nedá dělat náhodně, kroky jsou většinou nevratné. Je proto nutné včas zvážit, zda bude mít kniha zapínání, zda bude potřeba na desky připevnit nějaký plastický objekt, zda bude třeba udělat cokoli dalšího neobvyklého.

Výchozím materiálem jsou v tepané krajkě dráty z chirurgické oceli, techniku je možno ale použít i na jiné tepatelné druhy kovů, např. měď nebo mosaz.

Technika tepané krajky byla vyvinuta "omylem", na základě neustále vznikajících chyb při výrobě předem definovaných tvarů z drátu a nezáživných pokusů o jejich napravování. Vedením osudu došlo k pochopení vlastností kovových drátů a odtud už byl jenom krok k uchopení výroby za druhý konec tak, že se vzniklých "chyb" začalo místo opravování ve výrobě využívat. Duchovní matkou a propagátorkou této techniky je Bohdana Goliášová.

Asi tolik o nás a o koníčku, bez kterého už si ani neumíme představit svůj volný čas. A teď už je to jen na Vás, jestli Vás naše tvoření zaujme.

Foto a text: Veronika a Jana Barešovy
eshop: www.fler.cz/tepane-sperky

Zdroj: www.wikipedia.cz

Antonín Hrbek: Jak nám mohou pomoci drahé kameny, vlastní zkušenosti

Největším uměním je inspirovat vazbou a vzhledem deníku kupujícího natolik, že vezme pero, tužku, pastelky a začne psát, malovat a kreslit.

Foto a text: Karolína a Alice Vernerovy
eshop: www.fler.cz/kaaj

Zdroj: vlastní zkušenosti

Galerie na drátku

Jak už název napovídá, galerie je plná drátků a drátů, ty jsou ale zkombinovány i s dalšími materiály, jako jsou skleněné korálky, ovčí vlna, keramika a dřevo. Je tu proto, aby vám přiblížila zapomenuté řemeslo našich předků – *černé drátování nebo drátenictví*.

O HISTORII DRÁTENICTVÍ

Drátenické řemeslo patří k vůbec nejstarším. Lidstvo zná drát již od pravěku, ve středověku se z něj vyráběly například drátěné košile a různé součásti zbroje. Z dostupných zdrojů se klasické drátenické řemeslo objevilo v 17. století na Slovensku. To, kdy byl drát poprvé použit při opravě rozbité keramiky, asi není možné zjistit. Drátenictví se stalo pro lid žijící v podhorských a horských oblastech a živící se zejména zemědělstvím dalším druhem obživy.

Dráteníci neboli „drotáři“ vyráběli předměty denní potřeby zejména do kuchyně (cedníky, naběračky, drátěné podložky, koše), do šatníků (věšáky, háčky), ale i pastí na myši a dekorativní předměty (okraje talířů). Do výroby byli zprvu zapojeni všichni členové rodiny. Drát se také používal pro zpevnění kuchyňské keramiky jako prevence před rozbitím nebo jako pomůcka pro opravu rozbité keramiky (slepené pomocí vody a mouky). Největší rozmach drátenictví byl zaznamenán na konci 19. a začátku 20. století. Nové keramické nádoby se po rozvoji drátenictví začaly oplétat pro zvýšení jejich životnosti.

Ze Slovenska se drátenictví rozšířilo po celé Evropě, do Ameriky i Ruska. Po ukončení 1. světové války řemeslo upadalo, v současnosti je drátenické řemeslo ve své historické podobě zcela zaniklé. O znovuoobnovení tohoto krásného řemesla se nyní pokouší novodobí dráteníci,

kterým drátování přirostlo k srdci. Původní, zcela praktický význam řemesla, především oprava hliněných hrnců, tzv. heftování, zůstává zachován a je nyní rozšířen o nový rozměr – umělecký a dekorativní.

V původní podobě bylo drátenictví jako fyzicky namáhavé řemeslo vykonávané zásadně muži. V současné době se značně zjemnilo, používají se měkkí druhy drátů, drát se často kombinuje s dalšími materiály a zabývá se jím i mnoho žen.

VÝROBKY

Z černého žíhaného drátu lze vyrobit téměř cokoli, a to díky ohebnosti, odolnosti a pevnosti použitého materiálu. Z drátu je

POMŮCKY

K drátování není potřeba mnoho pomůcek, nejvíce práce musí udělat ruce. Pro krácení drátu jsou nutné štípací kleště, dále se používají kulaté kleště a ploché kleště pro tvarování drátu do oblouků a k výrobě smyček nebo do hran, kovadlina a kladívko pro naklepání a vyrovnání drátu nebo pro rozklepání pružin k dekorování. Pro výrobu pružin je potřeba dřevěná nebo kovová tyč, korálky. Další dekorativní komponenty užívá tvůrce dle vlastního uvážení a fantazie. V současnosti se také používají různé tvarové formy, které usnadňují výrobu různých motivů (srdce, motýl, vejce apod.).

možné vytvarovat mnoho typů vlnovek, spirál, smyček, pružin, oček a dalších vzorů a ozdobných prvků, díky tomu mají dráteníci širokou škálu možností.

Osobně ráda vyrobím užitečné výrobky, jako jsou mísy, koše, svícny, které mohou mít navíc základnu z keramiky či dřeva, dále funkční lampy a stínidla nebo dekorativní předměty jako jsou závěsy, věšáky, zápichy ke květinám nebo různobarevná kolečka a mnoho dalšího. Posuďte sami v Galerii na drátku.

Jakmile si drát zamilujete, není cesty zpět. 🍷

Foto a text: Jana Gilchrist
eshop: www.fler.cz/yahoodka-0

Zdroj a inspirace: vlastní zkušenosti
Drátování, Lubomír Dunaj / Drátované nápady,
Iva Czyžová / wikipedia.cz / dratenictvi.cz

MATERIÁL

Existuje mnoho druhů a průměrů drátu, pro každý typ drátování je vhodný jiný. Pro tzv. „černé drátování“ se používá železný černý žíhaný drát různých průměrů (0,4 – 4 mm), který má za určitých podmínek velkou ohebnost, ale současně je velmi pevný. Průměr používaného drátu souvisí s účelem, ke kterému je použit - silný drát je používán zejména na kostry a konstrukce drátovaných nádob, střední drát pro oplety a výplety a nejslabší potom jako vazací či spojovací materiál na uchycování drátu ke kostře nebo drátů k sobě.

Drát byl zpočátku velmi drahý, a proto se používal k výrobě náročných dekorativních předmětů, šperků, rozmanitých ozdob určených pro nejbohatší členy společnosti. Nevýhodou černého drátu může být jeho nižší odolnost vůči korozi, které se ale dá zabránit vhodným ošetřením, např. silikonovým olejem, který zároveň prodlouží životnost výrobku.

Cínování

HISTORIE, VÝVOJ

Cín patří spolu s mědí mezi nejstarší známé kovy, nejdříve byl součástí bronzu - doba bronzová. Velký rozvoj jeho používání nastal až v době středověku, v renesanci a baroku.

Má nízkou teplotu tání, 230 °C, oproti např. stříbru, které má bod tání téměř 1000 °C. Cín je dobře kujný a tažný, odolný proti korozi, zdravotně nezávadný, odolný vůči kyselinám, i těm organickým, které jsou obsaženy v potravě. Je měkký než jiné kovy a nesnáší mráz.

Nejprve se cín používal pro výrobu užitkových a liturgických nádob, svícňů, později třeba na výrobu hraček. Většina lidí zná cínové vojáčky a setkala se při návštěvě zámků s nádobím z cínu.

V současnosti se s cínem setkáme nejčastěji v potravinářství a klempířství. Vzhledem k měkkosti kovu se používá v kombinaci s jinými kovy, nejvíce se železem.

Historie šperů z cínu není dlouhá. První výrobky z cínu se vyráběly odléváním do forem.

CÍNOVANÉ ŠPERKY

Pro současnou tvorbu cínovaných šperků je typické použití drátu a plechu, jejich tvarování, spojování a potahování cínem. Název není úplně ustálený, používají se pojmy cínování, pájení, měkké pájení nebo letování. Zvláštností je, že cínované šperky se vyrábí téměř výhradně v České a Slovenské republice, v cizině se s touto metodou výroby šperků spíše nesetkáte. Vychází z Tiffany techniky a podobá se i skleněným vitrážím, jaké můžeme vidět v oknech mnohých kostelů.

MATERIÁL

Kombinuje se plech a drát nerezový, mosazný, měděný, na dobu se používají skleněné korálky, tavené sklo, keramika, perly, fosilie, minerály, kameny, drahokamy. Většinou jsou to materiály, které snesou vysokou teplotu. Zkušené cínařky pak toto řemeslo posouvají dál a používají i materiály, které teplo příliš rády nemají. Můžete tak potkat šperk s plátkem citrónu zalitým do pryskyřice, pastelku, skořici, semínka eukalyptu, kousek kožešiny, či cokoli jiného, co vykouzlí fantazie umělce a zvládnou šikovné ruce řemeslníka.

Různé kamínky od obyčejných po drahokamy dodávají cínovaným šperkům další rozměr. Lidé odedávna věří na účinky kamenů nebo i perel. Jestli je to pravda či nikoliv, se asi vědecky doložit nedá. Některé kameny lidi doslova přitáhnou a zejména děti neodolají, kámen si pohladí, promnou v ruce. Minerály, kameny, polodrahokamy, drahokamy mohou být ve tvaru surovém, tedy neopracovaném, lehce opracované, tedy tromlované, nebo precizněji broušené, ty se nazývají kabošony. Nejpreciznější opracované jsou fasetované s několika ploškami pro zvýraznění hry světla. Některé minerály mají schopnost lomit světlo zvláštním způsobem, kameny pak „světélkují“, sledujeme pak např. efekt kočičího oka, asterický efekt, labradorenci, apod.

Ženy se vždy rády zdobily, cínované šperky jsou finančně dostupnější než třeba stříbrné či zlaté. Nejsou to jen poskládané korálky bižuterie, ale fantazie přetavená do konkrétního kousku. Za posledních několik let se proto velmi rozšířily a jejich oblibenost dala vzniknout průmyslovému napodobování cínovaných šperků. Všechny šperky najdou svoje použití. Ručně vyráběný originální šperk dodává nositelce punc výjimečnosti, tvůrce do nich vnáší i kousek duše a pozitivní energie. Většina tvůrců dělá šperky pro radost svou i radost jejich nositelů. 🍷 Foto a text:

Eva Vojáčková; eshop: www.fler.cz/evvo
Zdroj: www.wikipedia.cz, vlastní zkušenosti

ŘEMESLNÉ NOVINY

Speciální vydání k řemeslné výstavě
Ten umí to a ta zas tohle konané ve Vlašimi od 23. 6. do 24. 7. 2016

Koordinátorka: Jana Gilchrist
Korektorka: Miroslava Ptáčková
Grafika: Štěpánka Macková
Tisk: Karel Pazdera, Vlašim
Náklad: 200 ks

Členové spolku Fakt-Um:
Jana Gilchrist, Štěpánka Macková, Martina Štědrová, Jan Štědra, Aťka Tichá, Lada Janková, Miroslava

Ptáčková, Helena Kovářiková

Poděkování: Poděkování všem, kteří přispěli svým textem a fotografiemi, a našim partnerům.

www.fakt-um.cz / info@fakt-um.cz

Facebook: nezisková organizace Fakt-Um

Muzeum Podblanicka, p. o., Zámek 1, 258 01 Vlašim

www.muzeumpodblanicka.cz

Partneři:

Dekoratívni drátování

Dekoratívni drátování je dnes velmi oblíbená technika kreativního tvoření. Vznikla renesancí klasického drátenictví v posledních desetiletích 20. století.

Drátenictví, které spravovalo prasklé misky a rozbité hrnce, se do světa dostalo díky dráteníkům ze západního Slovenska, zejména podhůří Javorníků, kde vzniklo nejspíš ve druhé polovině 18. století, doloženo je od počátku 19. století. První dráteníci vyráběli síta a opravovali hliněné nádoby tak, že je oplétali drátem. Díky dostupnosti materiálu, technické nenáročnosti výroby i pracovním pomůckám běžným v každém hospodářství se drátenictví velmi rychle rozvíjelo. Na venkově se hojně používala keramika, jejíž oprava byla vždy levnější než pořízení nového kusu. Rozbité misky, hrnce, džbány i další nádoby se slepily směsí mouky a vody a oplety drátem, který nádobu dokonale zpevnil. Později, ve 2. polovině 19. století, dráteníci opravovali i smaltované nádoby, k utěsnění děr používali i plech. Z drátu vyráběli také podložky pod hrnce a žehličky, pasti na myši, košíky, dětské hračky, nástroje do kuchyně i hospodářství.

Po skončení první světové války začalo drátenictví pomalu ztrácet svůj smysl. Důvodem byl rozvoj průmyslové výroby, která nabízela

levné zboží. Opravy starého nádobí se proto již nevyplatily. Drátenictví jako prosperující řemeslo v podstatě zaniklo. Jen v omezené míře existovalo i nadále, ale přetvořilo se spíš do podoby umělecké.

Až po několika desítkách let se drát na Slovensku zase začal dostávat do povědomí lidí, svou funkční podobu však vyměnil za tvorbu dekorativní. Vznikly dvě instituce, které pro uchování a oživení drátenické tradice měly klíčový význam. Bylo to Považské muzeum v Žilině a Ústredie ľudovej umeleckej výroby v Bratislavě. V Čechách rostl zájem o drátování od 80. let 20. století, skutečný boom zaznamenalo koncem 90. let. I u nás vzniklo v roce 1999 sdružení s názvem Cech česko-moravských uměleckých dráteníků, které pořádá předváděcí akce, výstavy a živé přehlídky pro širokou veřejnost. Působí na území celé České republiky a jeho členy jsou i dráteníci ze Slovenska.

MATERIÁL A POMŮCKY

Dekoratívni a umělecké drátování využívá samozřejmě jako základní materiál drát,

a to různých průměrů, vlastností, vyrobený z různých surovin. Kromě klasického černého železného drátu jsou oblíbené dráty měděné, ať neošetřené, které lze rozklepat, tak i lakované, jejichž měkkost usnadňuje práci. Další volbou mohou být mosazné, ocelové dráty, ale také drát včelařský, zubařský a jiné. Zvolený drát i jeho síla vždy souvisí s účelem, k němuž je použit. Silný drát (až do průměru 2,5 mm) se využívá na kostry a konstrukce, střední na výplety či oplétání, slabý (0,3 – 0,8 mm) na drobné výrobky a jako vázací či spojovací materiál.

Základní pomůckou jsou kleště. Používají se štípací, ploché, špičaté a kulaté, jejich typ souvisí s tloušťkou a druhem použitého drátu. K práci se silným drátem je potřeba mít po ruce hadřík, k vyklepávání a tvarování poslouží kladívko a kovadlinka. Pro přípravu spirál jsou vhodnými pomocníky kovové tyče s kulatým profilem, někdy se využívá i soustava tyček různých průměrů, při tvorbě šperků lze použít i kolíkovou šablonku. Jsou však dráteníci, kteří si vše, co potřebují, nejraději tvarují v ruce.

VÝROBKY

Z drátu lze vytvořit prakticky cokoli. V dekorativním drátování se jedná v první řadě o drátenické výrobky – misky, košíky, stojánky, věšáky, poličky, figurální plastiky, svícny, kříže apod.

Oblíbené je také oplétání předmětů (například kamenů) a nádob ze skla či keramiky. Dřevo, keramika i sklo se s drátem velmi často kombinují, vznikají tak nápadité užité předměty i dekorace – podnosy, misky s plným dnem, zvonkohry, hodiny... Samostatnou kapitolku tvoří výroba šperků a drátovacích drobností, při níž se hojně využívají korálky všeho druhu, minerály, keramické komponenty... Vznikají tak originální zápichy, přízdoby k dárkům, vánoční ozdoby, velikonoční dekorace včetně kraslic, svatební dekorace, nápadité lustry, obrazy, šperky všeho druhu...

Foto a text:

Miroslava Ptáčková

eshop: www.fler.cz/permonik

Zdroj: Drátenictví. Alena Vondrušková, nakl. GradaPublishing 2003 a vlastní zkušenosti

MALBA A KRESBA

CO JE MALBA

Malba je technika nanášení barev na podklad v souvislé vrstvě, zpravidla pomocí štětce. V přeneseném slova smyslu znamená také produkt této činnosti.

Od kresby se liší použitým nástrojem (štětec) a plošností, kterou je barva nanášena. Používá se ve výtvarném umění. V neuměleckém smyslu je malba synonymem pro náter nebo natírání.

Podle charakteru malby, použitých materiálů či podkladu se malba dělí na několik základních malířských technik.

ROZDĚLENÍ TYPŮ MALBY

Pro malbu obrazů je nejčastěji volena olejomalba, před jejím rozšířením byla používána například vaječná tempera, dnes v hojně míře také akryl. Podkladem takové malby je zpravidla plátno, v minulosti byla ovšem častá i malba na dřevěnou podložku. Dnes se často využívá jako podklad například sololit. Malba je zpravidla prováděna krycími barvami, tzv. vrstvenou technikou, která umožňuje použití různých efektů, například lazury. Podložka, na kterou je malováno, bývá zpravidla upravena pomocí podkladových barev. Barva podkladové vrstvy bývá bílá či světlá, v baroku ovšem byla podkladová vrstva zpravidla tmavá (bolus), takže malba vznikala tzv. vysvětlováním malovaného předmětu. Barva podkladové vrstvy má (stejně jako použitá technika a podklad) velký význam pro celkové barevné vyznění obrazu. Před provedením vlastního díla bývá obraz zpravidla rozvržen pomocí podkresby.

Oblíbená je také malba na papír pomocí vodou ředitelných, nekrycích barev, tzv. akvarel. Ten může být kombinován také s kresbou.

Současné malířství často překračuje historickou praxí ustálené názvy, techniky i technologie. Proto je vymezení současných malířských technik složitější a často vábnější.

CO JE KRESBA

Kresba je výtvarné umění, které je vytvářeno množstvím kresebných pomůcek na dvourozměrném médium. Kresba používá jako výrazový prostředek lineární stopu. Běžně se používají tužky, pastelky, voskové tužky, pastelky, voskové pastely, křídly, rudky, uhly, olůvka, pera a tuš. Umělec, který kreslí, může být označen jako kreslíř nebo kreslíč (návrhář).

Malé množství materiálů uvolňující se na dvourozměrný materiál za sebou zane-

chává viditelnou stopu – proces je podobný malování. Nejčastěji se na kresbu používá papír, ale také karton, kůže, plast, plátno, desky a mnohé další. Prozatímne mohou být využívány i tabule. Kresba je populární jako prostředek k veřejnému vyjadřování prostřednictvím graffiti.

Častými, ale ne rozlišujícími znaky kresby jsou použití jedné barvy, obraz vytvořený pomocí čar a pouze částečné pokrytí podkladu.

V minulosti byla hojně užívána tzv. lavírovaná kresba, to je kresba rozmývaná pomocí mokrého štětce, někdy i namočeného do řidké tekuté barvy.

Kresba se využívá při vytváření pomocných studií, jimiž si malíř, sochař či architekt zkouší a ujasňuje kompozici a další aspekty připravovaného uměleckého díla, reliéfu, sochy, malby, architektonické realizace atp.

Kresba byla umělci hojně užívána také k zaznamenání děl cizích umělců jako podklad ke své vlastní umělecké tvorbě. Od renesančního období se kresba stala vyhledávaným artiklem sběratelů. Postupně začala být kresba chápána i jako samostatné umělecké dílo, přesto je dodnes výtvarníky užívána hlavně k přípravným studiím.

Malířství je vedle sochařství a grafiky jednou z částí výtvarného umění. Je to postup aplikování barviva rozpuštěného v médiu a nanášení (lepivého) činidla na povrch, jakým je například papír, malířské plátno nebo zeď. Člověku zabývajícímu se touto činností se říká malíř; tohoto termínu se užívá zejména, jde-li o jeho profesi. Je dokázáno, že malování (jeskynní malířství) má asi šestkrát delší historii než užívání psaného jazyka. Umělecká malba se považuje za jednu z nejdůležitějších forem výtvarného umění.

Akt je esteticky pojatý záznam nahého lidského těla. Může jít o dílo malířské, sochařské nebo fotografické. Na rozdíl od pornografie není cílem aktu působit na pohlavní pud člověka, ale sledovat čisté výtvarné hodnoty. Hranice mezi pornografií a aktem je nestálá, odvíjí se od kulturních a náboženských zvyklostí společnosti i od osobních zkušeností diváka.

Foto a text: Lenka Opavová

Zdroj: www.wikipedia.cz

POMŮCKY A MATERIÁL

Plátno, papír, nebo jiný podkladový materiál, vodou ředitelné barvy, štětce různých průměrů, voda, malířské špachtle, rám pro finální výrobek.

Decoupage řemeslo vs. umění

Zatímco u nás je decoupage považována spíše za řemeslnickou výrobu, ve světovém i historickém pojetí se jedná o starodávné celosvětově uznávané umění, kterému holdovaly významné osobnosti jako Marie Antoinetta, Madame de Pompadoure, lord Byron nebo Picasso.

Název decoupage pochází z francouzského slova „decouper“, což v překladu znamená „vyřezávat“. Český překlad decoupage jako techniky je složitý, u nás se vžil název ubrousková technika, protože hodně využívala ke zdobení předmětů potištěné papírové ubrousky. Dávno se však k dekoraci nepoužívají jen ty, ale kombinace mnoha materiálů. Ozdobit lze cokoli – dřevo, papír, sklo, kámen, plast, terakota, porcelán, kov, textil aj.

Dnes decoupage prožívá celosvětové obrození. Decoupage je jako móda – i ona má rok co rok nové trendy a styly zdobení. Na trhu se neustále objevují novinky, jež rozšiřují možnosti tvoření.

HISTORIE VERSUS SOUČASNOST

Decoupage ovládali již staří Nomádi. Ve 12. století činští rolníci za pomoci vystřihovánek v kombinaci s jasnými barvami zkrášlovali okna, lucerny, dárkové krabice a jiné předměty. Japanning je předchůdkyní dnešní decoupage původem z Dálného východu – Číny, Indie a Japonska. Je výrazný svým leskem a častým užíváním černé barvy v kontrastu ke zlaté.

Vyráběly se ponejvíce kabinety, psací stoly, vějíře, karafy, vázy, podnosy, dokonce i obrazy, či kresla a almaly. (obr. 1)

Z Číny se ubrouskování dostalo postupně přes Polsko do Německa. Polsko patří dnes mezi největší velmoce brilantní decoupage. Polští tvůrci patří mezi špičku a jejich vzory jsou tradiční na jasné barevném papíře. Využívají pozlacení a zlatý papír.

Další vlna decoupage proběhla v 17. století, kdy ji používali zejména lakýrníci k dekoraci nábytku v orientálním stylu. Rozkvět decoupage zaznamenala v 18. – 19. století ve Francii, kde očarovala dvůr samotných králů. Právě tomuto období vděčí ubrousková technika za své jméno „decoupage“. Tehdy se zdobily krabice na klobouky, toaletní předměty, psací stoly, prádelníky, komody, zrcadla, hodiny, almaly, skříně, tapisérie, rámy obrazů a jiné předměty. Decoupage se neobešla bez krajek a dalšího bohatého zdobení.

V Itálii se nejvíce zdobil porcelán, talíře, čajové servisy, podnosy, misky, dřevěné komod-

ky, šperkovnice. Znamé je tzv. vrchní (italské) krakelování – efekt starého popraskaného povrchu.

Z Anglie, kde tuto techniku znali právě jako původní japanning, se dostala za oceán. Americká decoupage má tendenci přehánět. Výrobky jsou bohatě zdobené, s papírovými či organzovými kyticemi, vykládané saténem, spousta barev, vzorů, stuh, krajek, peří, kamejí, křišťálových úchytek a jiných maličkostí, které kolikrát hraničí až s přehlácaností. Přesto jsou nádherné, stylové, originální, a jakoby k nám přicestovaly z období secese či baroka. (obr. 4)

Každá země má prostě svůj styl, za pozornost stojí ještě ukázka tradičních motivů např. oblastí Mexika, Chile či Argentiny, které se vyznačují užitím náboženských motivů, zejména Panny Marie Guadalupe, či motivů „indiánských“. Zajímavý je styl typický pro Afriku.

A JAK NA DECOUPAGE?

Základ techniky decoupage je zcela jednoduchý. Vytrhané nebo vystřihávané motivy z ubrousku, papíru na decoupage či jiných materiálů se pomocí speciálního lepidla přilepí (případně zažehlí) na dekorovaný předmět. Podklad, na který motiv lepíme, by měl být světlejší, aby motiv pěkně vynikl. Pokud je podklad tmavý, lze použít před nanesením motivu bílou nebo světlou barvu, případně lepidlo na tmavé povrchy, které na předmětu vytvoří bílý film. Decoupage technika se v dnešní době kombinuje s mnoha dalšími způsoby dekorování a výtvarnými postupy, předměty se dozdobí patinou, krakelováním, krajkami, peřičky, stuhami, kovovými ozdobami, 3D efekty apod. Každý si najde svůj styl, způsob tvoření i materiály, které mu vyhovují.

POMŮCKY PRO DECOUPAGE

Základem je motiv z papírového ubrousku, rýžového či balicího papíru a kvalitní lepidlo

na decoupage. Potřebujete vysoce kvalitní štětce, které nepouštějí štětiny, aby motiv nepotrhl, také různé houbičky či tupovací štětce pro nanášení barev. Motivy lze i zažehovat žehličkou. Nezbytné jsou kvalitní akrylové barvy, patinovací barvy, laky pro závěrečné přelakování. K dekoraci lze využít také smírkové papíry, nebarvený vosk (např. svíčku). Speciálně se dá využít 3D lak pro 3D efekty, krakelovací lak pro vytvoření prasklin starého povrchu a mnoho dalších efektů. Dozdobujeme čímkoliv, stužkami, peřičky, ozdobami, kamejemi, krajkami, fantazii se meze nekladou.

INTERDEKO

– dekorace do interiéru, dárky, decoupage – tak tvoříme my.

Každý má v tvoření decoupage technikou svůj styl. Naše dekorace vyrábíme zejména ve starobylém stylu, s vintage motivy. (obr. 2) Vyrábíme ale i motivy na zakázku, dekorujeme předměty podle přání i nálady. Inspirací nám je domov, naše dekorace mají praktické využití v každé domácnosti.

Používáme přírodní materiály, hlavně dřevo, překližku, MDF a papír. Polotovary vyrábíme sami, jedná se o ruční výrobu u truhláře. Každý výrobek je originál. Nejoblíbenější jsou krabičky na papírové kapesníky, čajové krabičky, podnosy, plechové konvičky, svícny, svíčky, ale například i peněženky, kabelky, cokoli Vás napadne.

K dekoraci často používáme techniku tzv. mechanického patinování pomocí dvou vrstev akrylové barvy a vosku a třetí potištěnou stranu papírového ubrousku nebo rýžové papíry. Motivy vytrháváme, papír tak bez hranice splyne s podkladem. Efekt rýžových papírů je zajímavější, díky vláknům uvnitř papíru vypadá jako 3D. (obr. 3)

Ať už je decoupage považována za řemeslo či umění, prostor pro tvoření je zcela neomezený. ▲

Foto a text: Radka Hladíková
eshop: www.fler.cz/radusskas

Zdroj: www.decoupage.com.au,
www.decoupage.org,

www.decoupage-ubrousky.cz, www.fler.cz,
www.handicraft.cz, dziedzictwo.kpodr.pl,
vlastní zkušenosti

4

Linoryt

Linoryt je založen na principu tisku z výšky, který využívá neodřezaných a neodrytých ploch. Tiskařská barva se nanáší na vyvýšené neodryté plochy. Odrytá místa zůstávají bílá. Tiskový štoček (tisková deska) je z PVC podložky – linolea.

TROCHA HISTORIE

Předchůdci linorytu jsou starší techniky dřevorez a dřevoryt. Obě využívají dřevěného štočku, který je v linorytu nahrazen pružným plastem – polyvinylchloridem, zkráceně PVC, neboli linoleem.

NÁSTROJE A POMŮCKY

Pro rytí jsou nejlepší stará lina, která jsou vyrobená z PVC, ze současných produktů je vhodné marmoleum.

K odryvání se používají linorytové dlátka různých profilů. Dlátka dělíme do dvou skupin, s profilem písmene U a V. Dlátka mají různé šířky. V-dlátka jsou dobrá pro přesný ostrý řez, U-dlátka pro širokou odřezávanou stopu. K výrobě tiskové matrice se používá i nůž na odřezání větších ploch.

K nanášení barvy je nejlepší gumový váleček, lze použít i látkový tampon. Přenos obrazu na papír nebo textil se provádí tlakem, za pomoci lisu, satinýrky, nebo

ručně válečkem, obrácenou stranou lžice anebo knihařskou kosticí. Barva pro tisk je hodně olejová, lze však tisknout i temperou, textilní barvou, nebo zvolit jinou alternativu.

Skicu na lino lze načrtnout tužkou nebo permanentním fixem. Rýt lze i bez náčrtu, dle fantazie.

Rýt mohou i děti za pomoci dospělých, kteří je seznámí se správným držením dlátka aukází, jak tisknout.

GRAFICKÉ TECHNIKY

Nejčastěji se setkáme s jednobarevným tiskem vyrytého obrazu. Linoryt se dá tisknout i barevně – buď z jednoho kusu PVC, nebo z více štočků tištěných přes sebe. Linoryt lze kolorovat, např. pastelkami, akvarelem.

ZKUŠENOSTI

Linoryt jsem si oblíbila pro jeho dostupnost a jednoduchost. Touto technikou lze pro děti vyrobit i krásná razítka. ▲ Text a foto: Štěpánka Macková; Zdroj: vlastní zkušenosti; email: stepanka_p@seznam.cz

Keramika

První zaoblené hrnčířské výrobky byly vyrobeny již v 5. – 4. tisíciletí př. n. l. v Egyptě. Hrnčířský kruh začali egyptští řemeslníci používat okolo 2 700 – 2 100 př. n. l. Tradice tvoření z hlíny je tedy prastará a každá oblast je typická svým pojetím, druhem dekoru a používáním barev. Je nemožné přesně určit, kdy první hrnčíř vyrobil, to znamená tvarováním, sušením a vypalováním přeměnil, obvyčejný kousek hlíny v keramickou nádobu. Jakmile objevili prehistoričtí lidé oheň a zjistili, že s jeho pomocí mohou ztvrdit hlínu, otevřel se před nimi celý svět možností. Využívali hlínu k jednoduchému

inzerce

tvarování a vyráběli z ní figurky pro potřeby magie a také různé nádoby a misky, které vypalovali na ohni při nižších teplotách.

Hlína je velice tvárný a úžasný materiál. Je možné ji používat k modelování, zpracovávat ji nejrozličnějšími způsoby, tvarovat do všech představitelných podob a potom ji za působení tepla přeměnit do neměnné podoby. Na rozdíl od jiných materiálů hlínu umístěnou do pece stále provází pocit nepředvídatelnosti a tajemna. Nikdy nemáme proces pevně pod kontrolou a neexistuje jistota, co z pece vytáhneme.

Keramici mají v dnešní době k dispozici množství nejrozličnějších druhů hlíny. Každá vyniká nějakými klady a některé mají jistá omezení, takže vybrat tu pravou hlínu nemusí být jednoduché. Nejdůležitější je předem promyslet, co z ní chceme tvořit. Pro tvarování je vhodná červená nebo světlá modelovací hmota o vysoké plastičnosti. Na větší a hrubší tvorbu se hodí světlá šamotová hlína s vyšším obsahem ostřiva.

A tak v dílně vznikají dekorativní kachle, užité keramika, zahradní šamotové figury, plastiky a mnoho dalších keramických výrobků, které umí potěšit nejen autora, ale hlavně ostatní.

Po dokonalém vysušení výrobků se vypalují v dnešní době především v elektrických pecích. Přezah je podle druhu hlíny od 800 do 1000 °C. Po vychladnutí glazujeme. Nejedná se jen o povrchovou úpravu hlíny, glazura je také součástí uživatelských nádob, zvýrazňuje strukturu povrchu a vytváří příjemný vizuální dojem. Nanáší se jako tekutina na přezahlý stěp, voda se rychle vstřebává a zanechává na povrchu vrstvu suchého prášku. Ta se potom v peci při vysoké teplotě roztaví a přilne ke stěpu. ▲

Foto a text: Majka Blažejová
eshop: keramika-majka.blog.cz
Zdroj: vlastní zkušenosti

KERAMIKA

Slovo keramika vzniklo z řeckého slova keramos. Ve starověkém Řecku to byl výraz pro hlínu a hrnčířské výrobky.

Dnes jsou tímto pojmem označovány nejen hrnčířské výrobky, ale i všechny výrobky vytvořené z vypálené hlíny (cihly, porcelánové figurky, elektrické izolátory a brusné karborundové kotouče). Keramika se dnes rozděluje na jemnou a hrubou. Do hrubé je zahrnuto vše pro stavební a průmyslovou výrobu. Jemná keramika jsou užitékové a zdobné předměty, včetně obkládaček, zdravotní keramiky a porcelánu.

Keramická výroba je jedna z nejstarších řemeslných technik. Žádné jiné řemeslo nemá tak dlouhou tradici. S prvními kosterními archeologickými nálezy byly nalezeny i celé nádoby nebo jejich fragmenty. Nejstarší byly ručně modelované, zdobené např. šňůrovým dekorem. Nalezly se i různé sošky a kultovní předměty. Po té, co se lidé začali živit zemědělstvím, v mladší době kamenné, dochází k rozvoji keramiky, především hrnčířství. Zhruba kolem roku 500 př. n. l. vznikl první rotační kruh. Na území Čech se dostává s keltským obyvatelstvem.

Později v našich zemích keramickou výrobu nejvíce rozšířili Habáni. Založili výrobu majoliky na Moravě a Slovensku. Po roce 1622 se museli vystěhovat ze země a jejich výrobu přebralo místní obyvatelstvo.

V gotice vzniká výroba kachlových kamen, kachle se zdobily na přední straně reliéfem (figura nebo erb).

Ve 13. století se do Evropy dostává z Číny porcelán, první napodobeniny jsou z 15. stol. z Itálie. Později se výroba zdokonaluje, první porcelánky jsou mimo jiné v Míšni a Anglii.

Liti do forem se u nás poprvé objevilo na počátku 19. století - patentováno bylo v roce 1891 v Karlových Varech, kde se jistě jednalo o porcelán.

Pro zkvalitnění výrobků z hlíny se používaly nejprve tzv. šlemovky, směsi hlíny a glazury. Další inovací bylo od počátku 16. století vypalování šedé hlíny vysokým žářem na tzv. kameninu.

Keramické výrobky se vytvářejí modelováním, vytáčením a litím do sádrových forem. Po vysušení projdou tzv. přezahem, výpalem v peci při teplotě 800 – 1000 °C. Poté jsou připraveny k finálnímu dotvoření glazováním. Teplota pálení s glazurou se liší podle druhu keramiky (od 800 °C raku do 1400 °C porcelán). ▲

Foto a text: Aťka Tichá
eshop: www.atakeramika.cz

Fusing

Fusing neboli fúzování je technika lehání, spékání a tvarování skla za pomoci vysokých teplot.

Kousky skla různých tvarů a barev se skládají na sebe, poté se vloží do pece, kde se zahřívají na požadovanou teplotu. Čím více se zahřívají, tím více se zakulacují jejich hrany, splyývají přechody, a tím více se spékají a prolínají do sebe. Pro vytvoření originálního designu se kombinuje sklo různých typů a barev. Poté se forma vloží do tavicí pece, kde se zahřívá na 750 – 850 °C. Nakonec se teplota v peci výrazně sníží (ochrana před devitrifikací neboli odskelněním) a následuje 10 – 12hodinový proces ochlazování. Při fúzování se často používá tzv. skelná frita (na různé velké fragmenty upravená sklovina – barevný skleněný prach, hrubší nepravidelné kousky, střepy nebo tyčinky), která se během tavení spojí s tvarovanou skleněnou deskou. Po aplikaci skleněného

prášku výrobky disponují vyšší barevnou stálostí než při použití sprejových barev. Na rozdíl od jiných metod zpracování skla lze fúzováním dosáhnout i neobvyklých tvarů. Mezi dodatečné úpravy fúzovaného skla patří pískování, leptání, malování, lepení, rytí a gravírování, broušení a jiné metody.

Tato technika je známá již od starověku, o čemž svědčí archeologické nálezy z doby okolo roku 2000 př. n. l. Jako první používali obdobu dnešního fúzování Římané a Egypťané. S rozvojem techniky tzv. foukaného skla, která je přičítána Feničanům, se výroba skla urychlila, zjednodušila a zlevnila. Foukané sklo se vyrábělo pomocí sklářské píšťaly, díky níž se vyfukovalo do požadovaných tvarů. Tato metoda se velmi rychle rozšířila a nákladnější technika spékání skla tak začala ustupovat do pozadí.

V 19. století došlo k znovuobjevení techniky spékání skla, v současnosti známé jako „fusing“ (fusedglass znamená

v angličtině spékání skla). Fusing je vhodný pro výrobu dekorativních předmětů, skleněných desek, šperků, svítel, talířů, podnosů, mís a jiných nádob. Ve své podstatě však umožňuje vytvořit téměř libovolný objekt. Za počátek výroby skleněných plastik na českém území lze považovat konec druhé světové války, v tomto období byl nedostatek skla.

Profesionální tvarování skla technikou fusingu neboli spékáním, se provádí v komorových elektrinou vytápěných pecích, kterým se říká „pece fusingové“. ▲ Foto a text: Martina Štědrová; www.fler.cz/reginhart
Zdroj: www.wikipedia.cz, vlastní zkušenosti

fler
KREATIVNÍ SVĚT

Fotografie: Fler.cz/bačuta

**TISÍCE
ORIGINÁLŮ
od českých tvůrců**

Přidejte se k největší české online komunitě řemeslníků, umělců a návrhářů! Na Fler.cz se prodalo již přes 10 miliónů výrobků.

www.fler.cz

Ryté sklo

Rytí (řezání) skla je mechanický proces zušlechťování skla většinou za použití kotoučů, volného brusiva s petrolejem a vody. Rytina se vytváří povrchově, do hloubky, nebo reliéfně.

Rozoznáváme tyto druhy rytí: *plastické (hloubkové a reliéfní), linkové, klouzavé, leštění, rytá kresba a gravírování*

K rytí plastickému, linkovému i klouzavému se používá měděných, elektrokorundových a karborundových kotoučů, dnes ale převládá práce na kotoučích diamantových. Rytiny měděnými kotouči lze vypracovat velmi detailně. Pro rytiny na elektrokorundových kotoučích je charakteristický velmi hladký povrch. Rytiny z karbidu křemíku a diamantu mívají patrné rýhy po hrubých zrnech kotouče a používají se především k „natržení“ hlubokého dekoru. Rytecké kotouče jsou podobné kotoučům užívaným při broušení skla, jen se liší velikostí – jsou menší.

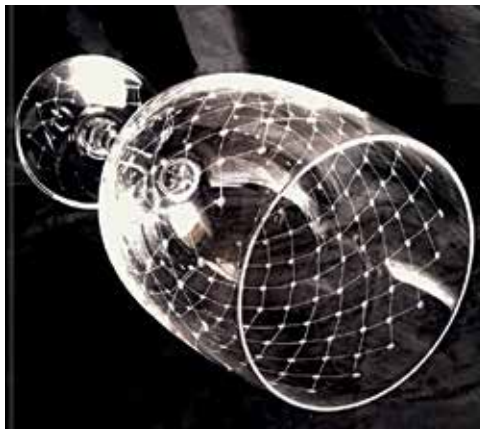
V technice rytí se uplatňují tytéž vlivy jako při broušení skla. Zvláštností rytiny je uzpůsobení nástrojů – kotoučů – pro práce velmi malých rozměrů s přesným vypracováním detailů. Hrubost nebo jemnost povrchu ryté plochy se může měnit volbou smáčecí kapaliny, velikostí zrn brusiva, otáčkami kotouče nebo jeho tvrdostí a velikostí. Hloubka rytiny kolísá, pohybuje se v rozmezí 1,5 – 5 mm, někdy i více.

Plastické rytiny jsou nejpracnější, a proto se pracuje zprvu smrkem hrubší zrnitosti. Místo toho je výhodnější použít nejprve karborun-

dových, korundových nebo diamantových kotoučů smáčených vodou.

Ke zvýšení kontrastů se hotová plastická rytina většinou přešlétuje stejnými kotouči jako při broušení, za použití týchž leštících prášků – pemza, cér a tripl.

Rytecký stroj má hřídel uloženou ve dvou ložiskách původně dřevěných, nyní kovových. Jeho pohon se dlouho obstarával šlapáním, dnes se používají elektromotory. Změny v počtu otáček se dosahuje dvojím převodem s více stupňovými řemenicemi. Součástí stroje je tzv. pravítko, na kterém se dělají linky. Dále rytec používá podložky pod lokty, vyražeč, orovnávače, drobné nářadí, ochranné pomůcky...

Stůl i rytecký stroj pro jemnou práci je masivní, aby bylo vyloučeno chvění. Vlastní rytecký kotouč je přinýtován stabilně na dlouhé hřídeli, která je opatřena výstupkem pro zasazení do otvoru v hřídeli strojků. Rytec pokládá na kotouč tzv. praporek, proužek z jemné kůže, jelenice, hadru či řemenu, připevněný k plechu, který tvoří stříšku nad kotoučem. Praporek zabraňuje rozstříkávání brousícího kalu nebo vody.

Rycí kotouče se vyrábí z měděného plechu, jen výjimečně z jiných kovů. Výhodou mědi je její mimořádná houževnatost oproti ostatním kovům, které rychle ztrácejí svůj tvar. Tvrdší kovy, jako železo, zanechávají hrubší rýhy, kovy měkké, například olovo, naopak ryjí málo a rychle se deformují. Nejmenší kotouče jsou upraveny přímo z konce ocelové hřídelky. Kotouče samy neryjí, nýbrž jsou oporou pro emulzi smírku s petrolejem. Řezná plocha měděného kotouče je opracována do vhodného profilu ocelovým nožem.

Kamenné kotouče, jako jsou druhy elektrokorundu a karborundu, se připevňují přímo na hřídel se závitem. Do kotouče se připraví hranatý otvor, který se vyplní olovem, poté se kotouček natočí na hřídel, kde se vytvaruje závit podle závitu na hřídeli, následně se vyrovná a orovná do požadovaného tvaru. Každý kotouček má specifickou stopu, velikost, hrubost i barvu. Nevylučuje se ale propojení kamenných kotoučků a smírku.

Brusivem byl původně pečlivě tříděný přírodní smírek. Dnes se pracuje se zrny umělého korundu, která jsou houževnatější. Naproti tomu zrna karbidu křemíku jsou tvrdší, ostrohranná, ale křehká.

Rytina pracuje se třemi až čtyřmi zrnitostmi. U plastické rytiny se pracuje z počátku s nejhrubšími zrny, jemnější zrnka se uplatňují při rozpracování celkové plastiky, nejjemnější zrnka na vypracování drobných detailů.

Podobně fungují kamenné kotouče smáčené vodou. Kamenné kotouče a diamant jsou samy o sobě dostatečně hrubé, že jim stačí voda, která kotouč ochlazuje a zároveň napomáhá uvolněným zrnům z kotouče vytvořit stopu podle jejich hrubosti.

Předkreslení vzoru se liší podle druhu rytiny a podle požadavku na přesnost. Jednoduché vzory se nemusí předkreslovat vůbec. U běžných rytin linkových a stíraných se vymezí svislými a vodorovnými čarami umístění vzoru a ten se předkreslí jednoduchou linkou. Pro rytiny náročné a rytiny figurální se přeneše z papíru celá kresba. ▴

Foto a text: Martina Štědrová
eshop: www.fler.cz/reginhart
Zdroj: Barokní řezané sklo, Olga Drahotová, 1989

Pískování - tryskání

Tryskání, nazývané též otryskávání nebo pískování, je technologický postup opracování povrchu nejrůznějších, obvykle tvrdých materiálů proudem jemných částic (abrazivo). Pro pískování skla se nejčastěji používá sklářský křemičitý písek nebo korund. Dalšími materiály mohou být např. ocelová drť či struska, dřevo, plasty, drť z pecek nebo skořápek ořechů či drť z měkkých hornin. Každý materiál zanechává odlišný mat a strukturu.

Proces pískování byl patentován v roce 1870 Benjaminem Chew Tilghmanem. Dnes je pískování velice oblíbená, efektní a luxusní technika povrchové úpravy užívaná ve výtvarnictví a v reklamě. Značí se jí láhve na vína, sklenice, dárkové sklo, hrnky, püllitry, těžítka, zrcadla atd. Pískováním lze dosáhnout i 3D efektů.

Technologií tryskání jemného písku přes šablonu s jakýmkoliv motivem lze dosáhnout zajímavých výsledků na povrchu pískovaných skleněných reklamních předmětů. Pískovat lze i dekorální předměty vyrobené např. ze dřeva, kovu a keramiky. Abrazivo je stlačeným vzduchem (kompresorem) tryskáno na předmět s přilepenou šablonou. Po sejmutí šablony

zanechalo pískování matnou stopu v místech, kde písek narážel do skla. Stopa a intenzita matu závisí na síle stlačeného proudu vzduchu a na nastavení tryskové pistole. Pískování se provádí buď volně, nebo v uzavřené kabině s odsáváním - pískovačka.

Tryskání se používá i ve strojírenství k závěrečnému čištění odlitku před povrchovou úpravou, např. lakováním, protože dokonale odstraňuje nečistoty a stopy po obrábění.

Pískování je používáno i ve stavebnictví k opracování zdiva, betonu a kamene. Zejména ve městech je otryskávání jednou z technologií, jak odstraňovat z fasád, sloupů a jiných ploch zbytky plakátů, graffiti a podobných znečištění.

Dělník provádějící pískování přicházel do styku s jemnými křemičitými částicemi. Zejména vdechování těchto částic vede poměrně rychle k rozvoji těžkého a smrtelného poškození plic, silikóze. Proto je nezbytná ochrana – respirátor, rukavice, brýle, apod. ▴

Foto a text: Martina Štědrová
eshop: www.fler.cz/reginhart
Zdroj: www.wikipedia.cz, vlastní zkušenosti

Gravírování – rytá kresba

Původní rytci pracovali s různě tvarovanými rydlí. Nápisy byly zvýrazňovány různými kovy, například cínem, zlatem, stříbrem nebo mědí. Kdysi rytci, kromě nápisů kupříkladu na náhrobní kameny, vytvářeli ornamenty a erby i ozdobné předměty. Později byla práce rytců směřována na výrobu informačních a reklamních tabulí, tiskařských štočků a různých razidel.

V těchto oborech nachází uplatnění i moderní gravírování a pomalu tradiční způsoby výroby vytlačuje a nahrazuje.

Gravírování je technologie, která nahrazuje ruční rytí skla. Provádí se malými diamantovými frézami, které do skla vyrývají různé hluboké zářezy, a tím vytvářejí vzor – nápis, logo, kresbu či ornament. Dekorovat lze nejrůznější upomínkové předměty. Hloubka gravírování je až 1 mm.

V průmyslovém zpracování se používají velké kotoučové frézy vyžadující opravdový um a cvik. V domácích podmínkách se používá malá hobby vrtačka a drobné diamantové frézky s různě velkými hlavičkami.

Pro velkovýrobu se používají gravírovací plottery, které jsou řízené počítačem. Fréza těchto strojů je vedena na základě počítačového návrhu. Gravírovací plottery se dělí na malé gravírky a gravírovací a rytecké plottery.

Gravírování pomocí laserové technologie představuje nejmodernější, dokonalé, rychlé a přesné propřacování gravírovaného nápisu či grafiky, jak po technické, tak i po estetické stránce. Toto moderní gravírování je založeno na odpaření materiálu nebo barvy do hloubky

GRAVÍROVACÍ NÁSTROJE LZE ROZDĚLIT:
Diamantový hrot je broušen do tvaru kužele proto, že se při gravírování netočí, pouze do materiálu ryje. Používá se např. při rytí do skla, zlata, stříbra a nerez, a to všude tam, kde je nutno vytvořit jemnou rytinu.

Diamantová kulička či hrot se při gravírování může i otáčet. Používá se při rytí do skla, mramoru a podobných velmi tvrdých a křehkých materiálů.

Diamantové korunky mají větší plochu gravírování a používají se na podobné materiály jako diamantové hroty, vytvářejí se jimi velké obrazce.

v řádu mikrometrů. Laserovým gravírováním je možno vytvořit do jakéhokoli povrchu organického materiálu trvalý plastický ornament, nápis či logo. ▴

Foto a text: Martina Štědrová
eshop: www.fler.cz/reginhart
Zdroj: www.wikipedia.cz, vlastní zkušenosti

Blanka Musílková

SKLENĚNÉ VINUTKY

Sýrie, Mezopotámie, starý Egypt – to jsou nejpravděpodobnější kolébky vzniku sklářství. Nejstarší známé skleněné objekty – korálky a amulety – pocházejí z poloviny třetího tisíciletí před naším letopočtem. Na počátku byl obyčejný křemičitý písek a na konci, po bezmála pěti tisících letech, existuje řada rozmanitých (a velmi odlišných) oborů, které spojuje sklo. Přeskočíme staletí vývoje sklářského řemesla v hutích a podíváme se podrobně na jedno velmi specializované a moderní odvětví: SKLENĚNÉ FIGURKY zvané též vinuté, tažené nebo lampové.

Prokazatelná historie se píše od počátku 19. století současně ve Vídni, Benátkách, Lausche, Berlíně či Saské Kamenici. Dodnes jsou figurky z této doby k vidění v expozici sklářského městečka Lausche v německém Durynsku jako součást lidového umění. K práci se používaly podomácku vyrobené lojové nebo olejové „lampy“. Odtud pochází i název – lampové figurky. Lampa, to byl hořák s několika tryskami připevněný na stůl. Patřila k němu nádoba na olej s bavlněnými knoty a pod stolem šlapal sklář měchy, které hnaly vzduch k tryskám. Tím se plamen čistil a také se zvyšovala jeho teplota.

V Čechách se sklářství rozvíjelo zejména v horských oblastech díky dostupným surovinám a dostatečnému množství palivového dříví. Především na severu v okolí Jablonce nad Nisou byla v 19. století rozšířena domácká výroba perli, knoflíků a různého zboží po benátském vzoru. Pracovníkům, kteří toto drobné, většinou foukané zboží vyráběli, se říkalo přadláci skla (glasspinner).

Okolo roku 1920 u nás byly figurky zhotovované buď navlékáním korálků, anebo jako ozdobné špendlíky – jednalo se v podstatě o jednoduché miniaturní plastiky, do nichž byl

zataven drátek – špendlík. Výroba vycházela z tradičních postupů užívaných zejména při výrobě vinutých perli (příbuzný, nikoli stejný obor). Tvarované špendlíky sloužily švadlenám, ale i jako ozdoba na připichování vstupenek na klopky kabátů a byly to nepochybně první miniaturní figurky vyráběné na severu Čech.

Podobně vznikaly sešíváné figurky, to byla práce viklářů (navíječů). Roztavená sklovina se navíjela na drátek. Z drátku se vytvarovalo očko a jednotlivé dílky sloužily jako součásti budoucích figurek. Jednoduchá hlavička měla zatavený delší drátek, na něj se navléklo tělíčko a jednotlivé části se pak sešily obyčejnou návlakovou nití. V roce 1921 byla uspořádána první soukromá výstava figurek v průjezdu městské radnice v Železném Brodě. Jistě tehdy nikdo netušil, že o třicet let později bude železnobrodskou figurku znát a obdivovat celý svět.

O dva roky později profesor Brychta (otec moderní skleněné figurky, celosvětově uznávaná kapacita a dlouholetý profesor na Umě-

lecko-průmyslové sklářské škole v Železném Brodě) zkouší první drátkové figurky. Základem bylo tělo se zatavenými drátky, na které se navlékaly další připravené komponenty a korálky. Díky drátu byly figurky velmi pevné, ale zároveň umožňovaly změnu tvaru a vznik složitějších struktur.

Tažené figurky byly dalším krokem, jak využít získané zkušenosti. Přirozené chování roztavené skloviny i její rychlé tuhnutí mimo oheň umožňuje pracovat se sklem úplně jinak, než s jakýmkoli jiným materiálem a nabízí nové možnosti. Používá se už zdobení kapkami odlišné skloviny, tvarování detailů různými nástroji a figurkám může sklář vtisknout výraz a pohyb. Nepochybně tu hraje roli i zkušenost z hutě, kde se v týmu tvořily větší (i několikakilové) figurky a potřebné detaily (kytičky, fajfky, doplňky) připravoval jeden ze sklářů na malé lampě předem.

Foukané figurky objevil profesor Brychta až v roce 1927 v německém Lausche, kde tuto techniku používali už dlouhá léta. U nás byla technika – stejně jako duté skleněné trubičky – do té doby neznámá. Podobně jako vinuté perly vyžaduje oproti taženým figurkám trochu jiný pracovní postup.

Modelované figurky dostaly své pojmenování až okolo roku 1930 a je to jedno z nejmladších řemesel v historii lidstva vůbec. Chceme-li vytvořit kvalitní výrobek, máme oproti našim předkům k dispozici elektrické dmychadlo, náčiní ze slitin kobaltu, plynový kahan s přesnými tryskami, jejichž plamen sklo „nezašpiní“ a dokáže roztavit za krátkou dobu dostatečné množství, olovnaté kompoziční tyčinky velmi speciálního složení, jaké nevyrábí na světě nikdo jiný – jiskru českého křišťálu nedokáže nahradit ani italské, německé či čínské sklo.

Techniku tažení lze dnes díky pokroku obohatit o umělecký záměr. To je práce natolik náročná, že ani moderní vybavení, trpělivost a výtvarné citění samo o sobě nestačí. Je třeba perfektně znát výrobní postupy, vlastnosti a chování skla a toho se dá dosáhnout jen dlouhými hodinami získávání zkušeností u kahanu.

Foto a text: Blanka Musílková
eshop: www.vikinga.mysteria.cz

Zdroj: částečně převzato
z <http://galerie.detesck.cz/cs/muzeum/>

Japonské origami

Origami (japonsky: 折り紙; z japonského oru – skládat, kami – papír) je japonské umění skládání rozličných motivů z papíru.

HISTORIE/VZNIK/VÝVOJ

Předpokládá se, že origami vzniklo přibližně v 9. století. Zprvu mělo své místo při náboženských obřadech a výzdobě šintoistických svatyní.

Jako široce rozšířená zábava se začala objevovat až v 17. století a jeho obliba výrazně stoupala až do devatenáctého století, kdy byla tato forma zábavy obecně rozšířena a stala se uznávaným uměním. Principem origami je přeměnit list papíru, případně něco podobného, ve smysluplný objekt s pomocí překládání. Použití lepidla je běžné především v moderním origami a slouží k celkovému zpevnění a konzervování modelu. Střihání či prostřihování čtvercového základu není pro origami cizí, vždyť už úplně první kniha o origami z roku 1797 Senbazuru orikata je založená výhradně na střihání a nastřihování.

Počet prvotních technik origami je relativně malý, ale díky kombinacím těchto základních postupů je možno papír poskládat do rozličných tvarů. Nejznámější origami skládačkou je zřejmě papírový jeřáb. Ten je velmi oblíbený jednak pro poměrnou jednoduchost a také proto, že prý nosí štěstí a zahání zlé sny.

Popularita origami v Japonsku je obrovská. Skládat z papíru se učí děti už v mateřské škole. Maskoty zimních olympijských her v Naganu vytvořil jeden z největších mistrů tohoto umění, Joseph Wu. Ovšem největším dokladem toho, co pro Japonce origami znamená, je pomník dětským obětím atomové bomby v Hirošimě – Děvčátko skládající jeřába. Byl vytvořen podle dívky Sadako, trpící v důsledku ozáření leukémií, která se podle staré japonské legendy snažila poskládat tisíc papírových jeřábů, aby se uzdravila; nemoc však byla rychlejší. Mimo ni je pravděpodobně největší osobností origami dvacátého století Akira Jošizawa. V Náprstkově muzeu v Praze se 1000 jeřábů skládalo po tsunami, které zasáhlo Japonsko v roce 2011.

V poslední době se skládání origami šíří po celém světě. Hodně k tomu přispívá internet – zde najdete mnoho různých návodů a inspiračních videí. Také se pořádá origami mistrovství světa, kterého se můžete zúčastnit i Vy.

Je obecně rozšířeným omylem, že skládání z papíru se vyvinulo v Japonsku a odtud se postupem času rozšířilo do zbytku světa. Skládání

papíru v Evropě se vyvinulo zcela nezávisle, a to nejpozději ve 13. století. Například ve Španělsku se pro skládání papírových skládanek vžilo označení papiroflexia, pojem origami je zde naprosto neznámý.

MATERIÁL

Moje šperky jsou tvořeny z několika naprosto odlišných druhů papírů. Na jedné straně používám velmi kvalitní japonský papír – washi papír, vyráběný většinou stále ručně z rýžových vláken. Právě tato vlákna mu poskytují značnou pružnost a odolnost, takže se s ním pracuje opravdu velmi pěkně.

Také používám origami papíry typu yuzen, vyráběné po celém světě (Japonsko, Čína, ale i firmou Heyda z Německa).

A jako poslední zdroj materiálu mi slouží papírové obalové sáčky od čaje. Zejména firma Teekanne má velmi krásné vzory a barvy.

POMŮCKY, NÁSTROJE A NÁŘADÍ

Mým hlavním nářadím jsou moje ruce.

Většinu práce při skládání šperků stále zvládám svými prsty. Pouze u opravdu velkých miniatur dorovnávám nebo dotahuji detaily pinzetou.

Pro přípravu jednotlivých čtverečků, ze kterých skládám, potřebuji kovové pravítko a různé řezáky. Někdy přijdou vhod i nůžky mnoha velikostí.

Po složení požadovaného tvaru svoje šperky několikrát přetírám lakem na akrylové barvy (používaný umělci na lakování obrazů). Lak dokonale zachová barvu papíru a poskytuje šperkům ochranu před deštěm, větrem a do značné míry i před nepříliš šetrným zacházením. Zároveň zachovává původní pružnost papíru. Proto potřebuji velmi jemný štětec (spíš štěteček) velikosti 0 – 2 na lakování šperků.

Pokud je vytvořený šperk z velmi jemného papíru (gramáž 30 g/m², oproti klasické origami 60 g/m² – pro srovnání klasický kancelářský papír má 80 g/m²) používám lak ve spreji na benzinové bázi, který ovšem nezachovává pružnost papíru. Bohužel lak na bázi vody (ten na štětec) nelze pro tuto jemnou gramáž použít – prostě jej „neunes“, papír se zbotří.

Samozřejmě potřebuji i klasické nářadí pro tvorbu šperků – spoustu kleštíček různých druhů, bižuterní komponenty (nyní používám již jen chirurgickou ocel), korálky všech druhů a velikostí a v neposlední řadě i korálky z drahých kamenů.

Foto a text: Alexandra Štokánová

eshop: www.goeco.cz

Zdroj: vlastní zkušenosti

FLORISTIKA

Floristika je specializací oboru zahradnictví a v celém světě je uznávanou samostatnou profesí od šedesátých let minulého století jako návrhová a realizační umělecká tvorba, jež zkrášluje naše prostředí. Respektuje estetická pravidla, materiál podle ročních období či měsíců, rozličné pracovní techniky.

HISTORIE VĚNCŮ

Věnce mají bohatou historii. Vytvářely se již ve starověké Persii a při náboženských slavnostech se nosily jako ozdoba hlavy. Říkalo se jim „diadém“ z řeckého výrazu pro ovinutý dokola. Diadém byl symbolem královské moci a duchovního významu a přijalo ho množství kultur. Starověcí Římané používali věnce jako označení královského postavení a při oslavách. Nosili je na hlavách. V roce 776 př. Kr. začali vavřínovým věncem korunovat i vítěze sportovních klání. Není známo, kdy přešel z hlavy na stěnu, spekuluje se o tom, že právě věnec ze soutěže byl po oslavách zavěšený jako ozdoba. Tvůrcům věnců se připisovaly duchovní schopnosti. Posvěcený věnec měl chránit domov před chladnými duchy zimy. Pokud dívka věnovala muži věnec z březových větviček, dávala mu tím najevo zájem. I dnes se stále používají při důležitých životních událostech, jako jsou oslava lásky, svatby, různých svátků – Velikonoce, Vánoce, i při loučení.

Vyrábění věnců představuje nekonečné množství možností. Ať už se udělají z čehokoliv, vždy se stanou krásnou ozdobou – možná proto, že je jim to jako symbolům nekonečnosti dáno do vínku.

MATERIÁL

Věnce můžeme zhotovit z čerstvých i suchých květin i netradičních materiálů: korkových

špuntů, kovových víček, roliček od toaletního papíru, přírodnin – kamínky, kůra.

Čerstvé květiny dokážou oživit a podtrhnout téměř každý věnec, jsou vhodné do věnce určeného na oslavu nebo pro zvláštní příležitost. Nevyrdrží samozřejmě tak dlouho jako sušené nebo umělé květiny, ale právě pomíjivost čerstvých květin mu dodá výjimečný ráz.

Umělé květiny se vyrábějí z různých materiálů – textilu, papíru, latexu nebo umělé hmoty. Jako podklad pro věnce se používají podložky nejčastěji slaměné, polystyrenové, drátěné nebo z aranžovací hmoty.

NÁRADÍ A POMŮCKY

Mezi základní výbavu floristy patří: zahradnické nůžky, kleště na drát, nůžky, nože, pravítko.

Hlavní pomůckou je tavná pistole, lepidlo na živé květiny. Dále jsou to dráty v různé síle i délce, floristická páska, kolíčky, špejle, špendlíky, barvy, laky, stuhu a mašle.

PRACOVNÍ POSTUP

Pracovní postup se liší od použitého materiálu. Například věnec ze lnu pro mne znamená na jaře vysít semínka lnu, občas okopat a vyplít. Po odkvětu a vytvoření tobolek ostříhat a usušit. Pak se jednotlivé stonky svážou do kytiček

a následně přivazují nebo vypichují ke slaměné podložce. Věnec můžeme ponechat již jen tak nebo tavnou pistolí doplnit třeba látkové květiny. Z drátku vytvoříme očko na pověšení a ve většině případů zadní stranu věnce začistíme jutovinou za pomoci tavné pistole.

Věnec z březových větví – větve si opatřujeme na jaře a to pouze z pokácených stromů. Stříháme ohebné konce větví, ty celé omotávaním drátu připevňujeme k slaměné podložce. Dělám to tak dlouho, až jsem spokojená se silou věnce a neprosvitá nikde podložka. Pak připevním očko na pověšení, začistím jutovinou. Březový věnec je možné ponechat takto v přírodním vzhledu, nebo ho lze natřít bílou akrylovou barvou a dozdobit za pomoci tavné pistole dalšími suchými rostlinami nebo látkovými květinami.

Na věnec z živých rostlin se musí použít podložka z aranžovací hmoty, která se hodí pro řezané květiny. Podložka se nechá nasáknout vodou, květiny se zapichují přímo do ní, vodu lze dolévat, nebo – v případě růží či hortenzií – je můžeme nechat uschnout. Někdy, v případě, že živý materiál zůstává pěkný i po usušení (někdy je to i žádoucí, protože suchá rostlinka by se lámala při připevňování), vyrobím věnec z živých rostlinek, jako je chmel, nevěstin závoj, eukalyptus, hortenzie, stejným způsobem, jako u věnce ze lnu – rostlinky svážu do kytiček nebo jednotlivě připevňujeme omotáním k podložce. Jen se musí rostlinky dát hustěji a více utahovat, aby po seschnutí nebyl věnec řídký a nerozpadl se.

Na věnce z netradičních materiálů používám tavnou pistolí. Slaměnou podložku omotám jutovou stuhou a lepím třeba korkové špunty, nebo stuhu vynechám a vzniklé mezery pak vyplním sisálovým vláknem, mechem. Nebo nalepím kovová víčka, obarvím, dozdobím, přidám očko, začistím.

K tvorbě věnců a ostatních dekorací mne inspiruje někdy materiál sám, někdy mám chuť zkusit něco nového, nechávám se inspirovat i předlohami.

Foto a text: Pavlína Nixbauerová
eshop: www.fler.cz/pavlina-nixbauerova
Zdroj: Floristika pro začátečníky,
Klára Koničková, Klasické věnce, Ed Smith

ŠITÍ

POPIS TECHNIKY

Šití je prastará technika spojování kusů látky, kůže, kožesiny, plastiku atd. pomocí stehů. Spojení je velmi pevné a přitom se dá zase zrušit (rozpárat). Ruční steh vzniká provlečením jehly s nití z jedné strany na druhou, strojní steh nejčastěji vázáním (prohozením) spodní a svrchní nitě. Souvislá řada stehů tvoří šev. Šití se používá v krejčovství, v obuvnictví, brašnářství, knihařství a v dalších řemeslech, kde se dnes většinou šije strojem. Ruční šití se stále používá v chirurgii a při náročném řemeslné práci.

HISTORIE

Šití je jedna z nejstarších lidských technik a vyskytuje se patrně už v paleolitu. Užívaly inzerce

se kostěné jehly a místo nití zvířecí šlachy, žíly nebo rostlinné materiály. Velký rozvoj šití začíná teprve s vynálezem předení a tkaní, zhruba od 4. tisíciletí př. n. l. Na vynálezu strojního šití se podílela celá řada vynálezců, jako Thomas Saint (1790), Josef Madersperger (1814), Barthélémy Thimonnier (1833) nebo Elias Howe (1845). V dalším vývoji rostl jednak výkon šicích strojů, jednak možnosti jejich automatického řízení, včetně použití počítačů.

DRUHY ŠITÍ

Při spojování látek se mohou jejich okraje překrývat a pak prostě prošit, vzácněji se látky sešívají bez překrytí, kraj ke kraji. Od šití jako spojování se odvozuje například: vyšívání jako zdobení stehy, obšívání a obrubování, aby se okraje tkanin netřepily, přišívání spon, knoflíků a dalších doplňků, našívání aplikací, zašívání a látání jako oprava děr a další.

RUČNÍ ŠITÍ

Při ručním šití se jehla s navlečenou nití provléká z jedné strany látky na druhou a zase zpět. Každý steh se nejprve vytvoří a potom utáhne. Používá se nejčastěji jedna nit a steh může být přímý, klikatý, řetízkový atd., při vyšívání se užívají i další stehy. Přímý steh je nejjednodušší a užívá se typicky pro předběžné sestehování látek. Klikatý steh je v podélném směru pružný, proto se používá k šití úpletů a pružných tkanin, ale také pro obšívání, pro spojování látek bez překrytí a další účely.

STROJNÍ ŠITÍ

Při strojním šití se jehla se svrchní nití vpičuje do látky vždy z jedné strany, při zpětném pohybu jehly vznikne na druhé straně očko, kterým se prohodí čunek se spodní nití a steh se pak shora utáhne. Při správně nastaveném stroji je překřížení obou nití skryto v tloušťce látky. Steh může být přímý nebo klikatý, pro silně zatížené stehy (například u jeansů) se používá dvoujehlový steh s trojí nití (dvě

svrchní a jedna spodní). Moderní stroje bývají vybaveny složitým řízením, které umožňuje proměnnou délku stehu pro vyšívání atd.

Řidčeji (například u hraček) se používají stroje s jedinou nití a řetízkovým stehem, kdy se každý steh provazuje s předchozím. Steh je sice úhledný, velmi snadno se však páře.

Foto a text: Lenka Opavová
Zdroj: www.wikipedia.cz

MATERIÁL A POMŮCKY:

Látky, nitě, výplně, nůžky, knoflíky a další dekorativní předměty, šicí stroj

Speciální číslo časopisu Dekor
můžete objednávat
právě nyní na adrese:
www.casopis-dekor.cz

116
stran
za 99 Kč

Historie pletení

Kdy vlastně vzniklo pletení nebo háčkování? Snad jedině vynález stroje času by mohl dát odpověď na tuto otázku.

Z HISTORIE PLETENÍ

Nejstarší písemnou zmínku o pletení najdeme v Homérově Odyssee. Odysseova věrná manželka Penelopa odbývala dotěrné nápadníky slibem, že se za některého z nich provdá, až dohotoví roucho. Ve dne tedy pilně pracovala a v noci svou práci párala. O technice sice Homér mlčí, ale co jiného umožňuje tak snadné maření vlastního díla, než právě pletení? Také na nalezených starořeckých amforách jsou vyobrazeni lidé v těsně přiléhajících nohavicích na způsob trikotu. Archeologické nálezy skutečných pletenin z této doby však nemáme.

Nejstarší nalezené pletené výrobky pocházejí ze 5. – 4. století př. n. l. Bohužel pletenina má tu výhodu, že je poměrně snadné ji vypárat a přízi opakovaně použít, čímž se ovšem podstatně snižuje její životnost. Někteří badatelé se také domnívají, že zbytky textilií nalezených v egyptských hrobkách ze 13. století př. n. l. jsou právě pleteniny. Jsou však v takovém stavu, že přesné určení výrobní techniky je nemožné.

První skutečně zachovalé nálezy pletených výrobků pocházejí ze 3. – 5. století n. l. a to hned z několika od sebe dosti vzdálených míst (Peru, Egypt, Dánsko). Obtížnost vzorů, jemnost detailů a barevnost svědčí o vysoké technice pletení.

rostoucí. Viskózová příze se příjemně nosí, leskne se a chladí.

BAMBUS je materiál, který nemá v přírodě obdobu. Bambus je souhrnný název pro několik rodů stálezelených dřevnatých trav. Slouží jako mnohostranný materiál pro podobné účely jako dřevo. Může být použit jako materiál pro konstrukci staveb, výrobu nástrojů, nábytku, ale i papíru a oděvů, nebo také jako potravina. Bambusová příze je jemná a měkká. Odsává o 50% více vlhkosti než bavlna, má antibakteriální účinek (oblečení není tolik cítit potem ani v horku). Je velmi odolná – udává se až 3x delší životnost než u bavlny. Výtečná pro alergiky.

TENCEL je celulóзовé vlákno vyráběné ze dřeva. Má antibakteriální účinek a výborné termoregulační vlastnosti (v létě chladí, v zimě hřeje).

Ve 13. století je už pletení poměrně hodně rozšířeno v Itálii. Odtud se dostalo do Španělska, Francie, Anglie, Skotska, Německa atd. V 16. století můžeme říct, že pletení dobylo Evropu. Pletené věci, hlavně punčochy, byly ve velké oblibě na královských a šlechtických dvorech. Ruční výroba pletených punčoch v té době převýšila ostatní textilní výrobu a brzy se začala organizovat v ceších.

Pletařský cech v Praze byl založen roku 1612. Tehdejší pánská móda si libovala v dlouhých přiléhavých punčochových nohavicích. Pletené punčochy uvítala, jelikož přiléhaly k tělu a zdůrazňovaly tak tvar nohy lépe než punčochy šité.

Zajímavostí je, že původně bylo pletařství výhradně mužskou záležitostí. Muži se konkurenci žen bránili. Za zaměstnávání žen dokonce hrozily vysoké pokuty. Teprve později, když se pletení rozšířilo, začaly se jím zabývat i ženy. Stejně jako se chodilo na přástky, tak se chodilo i na pletení. U nás byly v době obrození u dam oblíbené čajové dýchánky s pletením.

Přelomem v ručním pletení byl vynález pletací stolice anglického faráře Williama Lee z roku 1598. Princip této stolice byl použit při konstrukci téměř všech pozdějších pletacích strojů. Vývoj však trval velmi dlouho a teprve v 19. století můžeme mluvit o mechanizované pletařské výrobě.

Foto a text: Lada Janková
eshop: www.fler.cz/g-lady

Zdroj: Ludmila Pešková
- Ruční pletení, nakl. Práce 1970

VLNA je přírodní materiál, její vlákna vznikají spřádáním srsti některých zvířat (ovcí, koz, lam apod.) Mohér je vlna z angorské kozy. Merino vlna se získává od ovcí speciálně šlechtěných a chovaných ve vlhkých a chladných oblastech, jako je Austrálie nebo Nový Zéland. Kašmířská vlna se získává ze srsti kašmířské kozy. Vlna alpaka se získává ze srsti lamy alpaky. Vlněné úplety jsou velmi kvalitní a mají dlouhou životnost. Materiál je náročný na údržbu, avšak ve výrobě přízí má nezastupitelné místo. Nic nezahřeje tak jako vlněný svetr.

SYNTETICKÁ VLÁKNA: polyester, polyamid (nylon), elastan, akryl (polyakryl) a jiné Lidé si tato vlákna oblíbili, protože bývají pevná, nemačková, celkově velmi odolná, nenáročná na údržbu a cenově dostupná. Ještě oblíbenější jsou tato vlákna v kombinaci s přírodními materiály.

a háčkování

Z HISTORIE HÁČKOVÁNÍ

Stáří háčkované techniky nelze přesně určit. Je nejvýš pravděpodobné, že háčkování vznikalo spolu s pletením. Víme, že háčkovat uměly ženy již v době bronzové, neboť se z této epochy zachoval zbytek háčkované sítěky na vlasy nalezené archeology ve vykopaných hrobech.

V dřívějších dobách se háčkování uplatňovalo především v měšťanském prostředí při zdobení ženského prádla, při výzdobě polic, skříní s prádlem či příborníků, což byla pýcha dřívějších hospodyní. K ocenění půvabu háčkovaných prací došlo v plné míře až v průběhu 19. století. Kolem roku 1850 se běžně háčkovaly podkladové sítě pro krajky, vložky, obruby i lemy, zejména však pro napodobované renesanční šité krajky. Háčkovaly se prýmký pomocí delší ocelové jehlice, která připomínala dlouhou vlásenku na upevnění účesu. Prýmký se různě stáčely jako stužky a spojené háčkem vytvářely specifický druh vzdušných krajkových vložek. Háčkovaly se také celé jednotlivé oděvní součásti, počínaje kabátkem a čepičkou pro novorozené, a také povijanů. Nechyběly živůtky i spodničky pro děvčátka a ženy.

Množily se dekorativní předměty v bytě, především nejrůznější ozdobné pokrývky a polštáře. Pro ukládání drobných předmětů v šatníku se háčkovala pouzdra a obaly na rukavice, kapesníky, šle, pásy atd., obaly na čajové i kávové konvice apod.

Obliba háčkování v průběhu třetí čtvrtiny 19. století neobyčejně stoupala a rozšiřovala se zásoba výzdobných háčkovaných motivů. Nejrozumnějším způsobem se kombinovaly řetízky, sloupky, pecičky a pikotky. Vznikl steh např. pikotový, hvězdivý, šňůrkový, tuniský, ruský a jiné, z nichž se pak tvořily různé charakteristické způsoby háčkování, například dodnes známé bosenské háčkování, připomínající tkanou látku, nebo tuniské, které zase působí jako pletenina. Nejznámější je však irské háčkování. Vrcholem umění háčkovat je irská krajka. Vznikla v Irsku roku 1845 ve snaze napodobit náročnou reliéfní šitou krajkou benátskou z doby renesance. Irská krajka se považuje za nejmladší odnož krajkářského umění. Vznikaly z ní nejen límce, manžety a sedla pro slavnostnější oděvy, ale i celé plesové šaty nebo letní kabátky. Podstatou této krajky jsou plastické háčkované motivy, kroužky, kvítky, větévky a jiné drobnosti, individuálně spojované háčkovanou sítí.

Foto a text: Lada Janková
eshop: www.mimibazar.cz/glady
Zdroj: www.rucniprace.cz/hackovani.php

MATERIÁL

K výrobě pletacích a háčkovacích přízí se používají různé druhy přírodních i syntetických materiálů. Z přírodních materiálů jsou to:

BAVLNA je jemná bílá substance sestávající z vláken získávaných ze semen rostlin, které patří k rodu Gossypium (bavlník). Podle dosavadních poznatků se pěstoval bavlník na textilní vlákno už před několika tisíci lety. Bavlna se dobře nosí, snáší ji i alergici.

VISKÓZA – základní surovinou pro výrobu viskózy je celulóza. Celulóza je sice obsažena v buněčných stěnách každé rostliny, k rentabilní výrobě viskózy se však hodí jen určité druhy dřeva. Typicky se používá buk nebo smrk, které obsahují např. 40 a více % celulózy, ekonomicky výhodnější mohou být stromy rychleji

Plstění/Filcování

Plstění je prastará technika, kterou ze základní suroviny - vlny - vzniká pevná struktura. Vlna je úžasný materiál se skvělými vlastnostmi. Může se spřádat, vytvářet vlákna, a z nich pak plést, háčkovat nebo tkát. Plní se do lůžkovin, používá se jako izolace lidských obydlí.

TECHNIKY ZPRACOVÁNÍ

Plstění je metoda, která nepotřebuje spředená vlákna, využívá materiál po základním zpracování. Existují dva postupy plstění: za mokra - pomocí vlhka a tření, a za sucha - pomocí speciální plstící jehly. Během procesu se otevrou jemné šupinky na povrchu vlněného vlákna a zakousnou se do sebe, čímž dochází k postupnému zpevňování díla. Rozměr se zmenší přibližně o třetinu. Pro urychlení se používá mýdlo, nejlepší je olivové, a také různé způsoby mechanického působení: hlazení, tření, rolování, protřepávání, naklepávání, bouchání. Výsledkem je pevný, měkký a homogenní materiál, který má všechny vlastnosti vlny.

Odnoží plstění za mokra je nunofilcování/nunoplstění. Proces probíhá velmi podobně, jen je

MATERIÁL

Pro plstění se používá vlna mykaná nebo česaná. Po ostříhání ovcí a praní vlny se provádí speciální úprava, která rozdělí jednotlivá vlákna od sebe. Často bývá obarvená na úžasnou šíři odstínů. Barvit se může jak průmyslovými barvami, tak i rostlinnými.

jako nosný materiál použita tkanina, na kterou se vlna naklade.

VÝROBKY

Kromě vlny lze plstít i srsti dalších zvířat. Na vytváření různých struktur se používají i další materiály, nejen rostlinné a živočišné, ale také třeba korálky.

Šíře výrobků, které můžeme touto metodou vyrobit, je nepřeberná. Ať už jsou to drobné šperky, oblečení, boty, doplňky, koberce, hračky, kuličky jako základní stavební materiál pro šperky, ale také pro nástěnku, vánoční řetěz, kobereček. Oblíbené je tvoření květů různých tvarů. Oblečení: kabáty, saka, vesty. Doplnky: klobouky, čepice, hučky, šály, kabely, kabelky i kabeličky. Botičky pro mrňata i holinky. Pelišky pro kočky, bytové dekorace, zvířátka. Není problém uplstit třeba celé obydlí - jurtu. Zapomněla jsem na něco? Určitě. Vymyslet můžete leccos. Záleží na šikovnosti a zkušenostech tvůrce, materiál toho dovolí dost. ▲

Foto a text: Eva Vojáčková
eshop: www.fler.cz/evvo
Zdroj: vlastní zkušenosti

Dřevořezba

HISTORIE

Prastará technika opracování dřeva od dob egyptské říše. Od jednoduchého vruborezu na pasteveckých holích, až po zdobné součásti nábytku, rámy obrazů. Současně s tím se vyvíjel způsob různého zobrazení života společnosti na oltářích, sochách, reliéfech, až po současnou výtvarnou tvorbu.

Reliéfy vytvářím pomocí různě upravených nožů. Volné plastiky slouží k použití v interierech, část je určena pro zahrady.

Poslední soubor reliéfů je věnován Podblanicu, kraji Jana Dismase Zelenky a Františka Hausera ▲

Foto a text: Pavel Harásek
Zdroj: vlastní zkušenosti

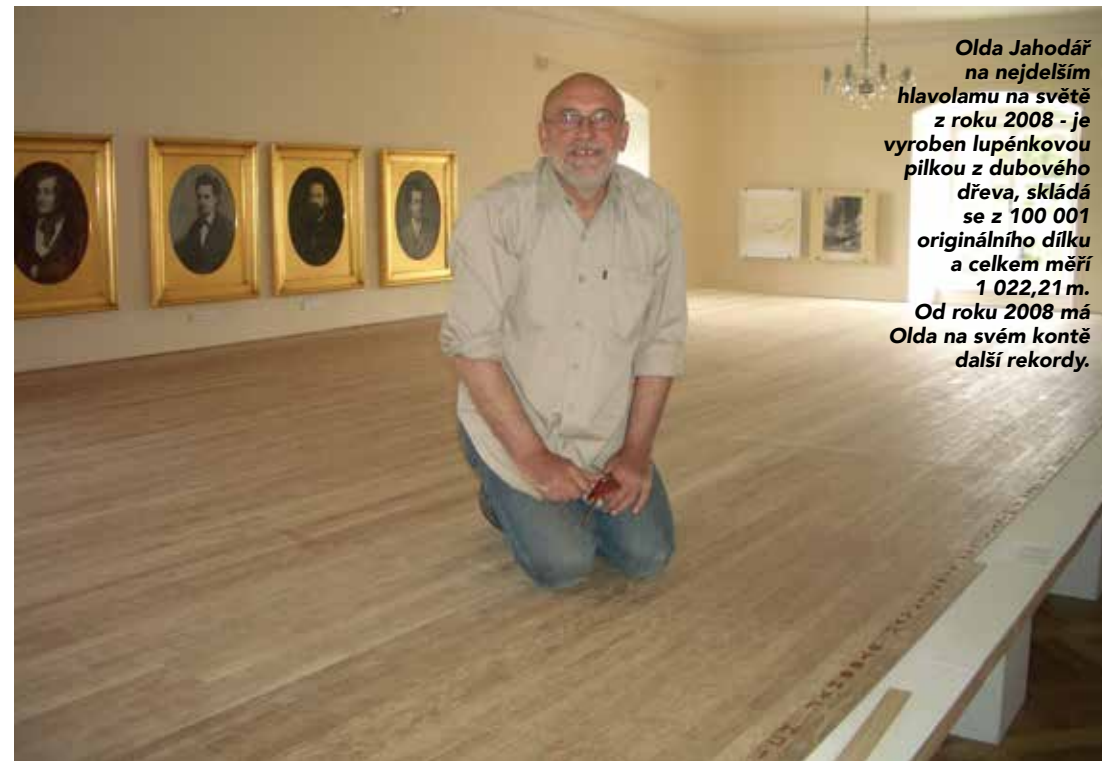
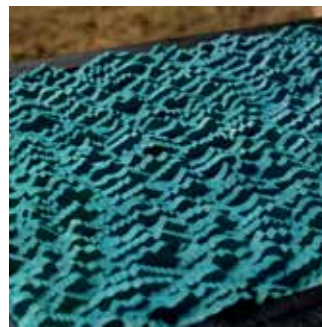
MATERIÁL

Pracuji nejčastěji s lipovým dřevem, ale také s jasanem, olší, borovicí a mahagonem. Jedná se buď o prkna, fošny, nebo kuláče a půlkuláče.

NÁSTROJE A NÁŘADÍ

Pracuji motorovou pilou na přípravě materiálu, hrubé opracování provádím sekýrou a pořízem. Dále na objektu pracuji pomocí různě velkých dlát dutého tvaru, včetně některého vlastního nářadí. Pracuji klasickou technikou, nepoužívám elektrické nářadí.

Olda Jahodář na nejdelším hlavolamu na světě z roku 2008 - je vyroben lupénkovou pilkou z dubového dřeva, skládá se z 100 001 originálního dílku a celkem měří 1 022,21 m. Od roku 2008 má Olda na svém kontě další rekordy.

ŘEZBÁŘSTVÍ

Řezbářství je umělecko řemeslný směr tvorby plastik z tvárných materiálů, zejména ze dřeva, bezprostředně navazující na sochařství a umělecké truhlářství. Nachází uplatnění nejen v podobě dekorativních uměleckých předmětů v interiérech, ve vestibulech, v podobě okrasných prvků schodišť a podobně, ale i k výzdobě venkovních prostor.

ji využíváno kruhově pórovité dřevo lípy, břízy a ořechu. Jehličnaté dřeviny bývají využívány v lidovém řezbářství.

HISTORIE/VZNIK/VÝVOJ

Z doby pravěku zůstalo zachováno daleko více nástrojů k opracování dřeva než vlastních řezbářských uměleckých děl ze dřeva.

Řezbářství bylo v různých podobách součástí všech slohů – starověku, románského slohu, gotiky, renesance, baroka, rokoka, klasicismu, romantismu, empíru, Biedermeieru, historismu, secese, art deca a vyskytuje se až do současnosti.

ŘEZBÁŘSKÉ NÁSTROJE

Ke své práci a k typu řezbářství, kterému se věnuje, potřebují zejména lupénkovou pilku, dláta, palice, svérák, smirkový papír různé hrubosti, včelí vosk na ošetření dřeva a různé barvy.

OPRACOVÁNÍ DŘEVA

Při řezání dřeva je nutno respektovat jeho růst, neboť jsou rozdíly v řezání podélném, příčném, šikmém a krivočarém. Podle tohoto členění je nutno zvolit nejen správný typ pily, ale také správný tvar, sklon a rozvor pilových zubů. Používány jsou motorové pily řetězové, kotoučové a pásové, katry, dekupírky (lupénkové pilky) a přímočaré pily. K nejčastěji používaným ručním pilám patří břichatky, rámové a obloukové pily, ocasky, děrovky, čepovky a svlakovky a pily lupénkové.

Existuje mnoho typů řezbářských a truhlářských dlát. K usnadnění práce s nimi se používá různých kladiv a palic.

Řezbářské nože jsou používány především v lidovém řezbářství, kde předmět řezby je obvykle držen v ruce a umožňuje změnou směru a místa řezu vytvořit i složitější tvary zdobených dekorativních předmětů. V uměleckém řezbářství jsou používána především podstatně dražší a obtížněji dosažitelná dláta, která umožňují vyvinout podstatně větší sílu při opracování mohutnějších bloků dřeva. Existuje velké množství staveb a tvarů kvalitních dlát, která mají zároveň správně provedené rukojeti i čepele. K nezbytným požadavkům na práci řezbářů patří i správná znalost pracovních postupů hrubého a jemného broušení a obtahování dlát a nožů, včetně zarovnání ostří a stanovení jeho úhlu.

Dále lze dřevo hoblovat, frézovat, soustružit, vrtat a spojovat. Tyto úkony používám velmi okrajově.

ŘEZBÁŘSKÉ TECHNOLOGIE

Svou činnost bych rozdělil do 3 skupin:

1. Samorosty
2. Dřevořezby a reliéfní řezby
3. Hlavolamy

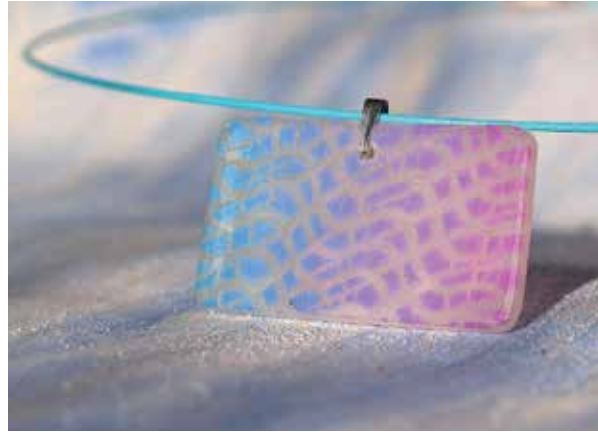
POVRCHOVÉ ÚPRAVY

K povrchovým úpravám patří především broušení, ochrana dřeva před vnějšími vlivy (fermež, vosky, laky, oleje a pasty), zvýraznění kresby dřeva (lak, fermež, kopál, jantár, šelak) a jeho barevné úpravy (bělení, barvení, moření, polychromie), zlacení, stříbření apod. ▲

Foto a text: Oldřich Jahodář

eshop: www.fler.cz/oj

Zdroj: www.wikipedia.cz, vlastní zkušenosti

POLYMERY

Modurit, v dnešní době častěji polymer, je prodáván pod různými obchodními značkami, např. FIMO, KATO, CERNIT, SCULPEY. Původně byl vynalezen v Německu ve třicátých letech 20. století pro výrobkyni panenek Käthe Kruseovou. Po druhé světové válce ho její dcera Fifi použila k tvorbě mozaik a nazvala je Fifimoik, což je složenina z jejího jména a slova mozaika. Dnes je polymer znám jako velmi univerzální hmota. Používají jej profesionálové i amatéři - od výroby šperků a uměleckých plastik po modelování, výrobu panenek a animací.

MATERIÁL

Polymer se vyrábí z malých částic PVC smíchaných s barvou a tekutým plastifikátorem. Upečete-li ho v troubě při cca 110 °C, po 30 minutách se změní ve stálý, tvrdý plast. Patří mezi netoxické umělecké materiály, které lze bezpečně vytvářet i v obyčejné pečicí troubě. Je k dostání v různých velikých baleních.

K dozdobení povrchu se používají i další materiály, jako jsou pudry, inkousty, barvy, kovové plátky, kovové fólie, rozpouštědla, laky, lepidla, pryskyřice, dráty, bižuterní komponenty... Vše záleží na použité technice a nápadech tvůrce.

POMŮCKY

Základní nástroje a pomůcky pro tvorbu lze najít i doma. Je potřeba mít čistou hladkou

pracovní plochu, řezací nástroje, váleček, nástroje k propichování. Pokud polymeru propadnete, hodí se strojek na těstoviny, čistící vlhčené ubrousky, různé nástroje na modelování a tvarování, formy k tvorbě korálků, vykrajovátko, razítka, texturovací podložky, extruder (vytlačovací lis), smirkové a leštící papíry a pečicí troubu.

TECHNIKY

Popis všech technik práce s polymery by zabral několik knih. Vždy je nejdůležitější dobré zpracování, aby hmota byla kompaktní. V horkém počasí není potřeba jemnější druhy polymeru nijak výrazně zpracovávat, jinak změknou příliš a začnou se lepit. Je-li polymer příliš suchý a drobivý, pomůže velmi dlouhé zpracování nebo změkčovaadlo. Hmota by měla být uchovávána v chladnějších prostorách. Polymery mají velkou škálu barev, které lze míchat a vytvářet si tak nové odstíny.

Základní technikou pro tvorbu je tzv. blendování, kdy se promísí jednotlivé barvy do sebe, mezi nimiž vznikne jemný nebo ostřejší přechod. Vezmeme dva odstíny, ze kterých si vytvoříme pláty o stejné tloušťce, z každého plátu seřízneme trojúhelník a položíme je k sobě, aby vznikl obdélník. Takto vytvořený plát ohneme a opakovaně vkládáme do strojeku stále stejnou stranou, až se barvy promísí a vznikne souvislý přechod z jednoho odstínu do druhého. Takto zpracovaný plát můžeme

svinout do válečku či složit do kostky. Stejným způsobem lze použít i více barev a vyrobit si např. duhu.

Z takto vzniklých válečků je možné skládat vzory květin, lístečků, které se dají dále upravovat a vyrábět složitější a složitější vzory. Tato technika Millefiori je přejatá od italských výrobců skla. Nejdříve se vyrobí špalíčky, které je možné podle potřeby zmenšit. Je dobré použít kontrastní barvy, které vypadají nejlépe. Skvělé efekty lze vytvořit také průsvitnými barvami, mezi ně je vhodné vložit barvy kontrastní a neprůsvitné, aby se po zmenšení špalíčku dobře odlišily.

Polymery je možné potisknout razítky, použitím inkoustů a pudrů lze vytvořit mnoho vlastních vzorů. Není nutné používat jen gumová razítka, lze použít i dřevěné válečky, kousky krajek, hrubší látku, tiskařské válečky, přírodní listy a trávu, prostě cokoliv.

Přenášení obrázků na polymer: Polymer má schopnost přejímat obrázky z laserových tiskáren. Výsledky jsou ostré, jasné a stálé. Tuto techniku lze používat s různou úspěšností, což záleží na několika faktorech, např. na typu použité kopírky a druhu polymeru. Chce to trochu experimentovat, než se zjistí, co je vhodné.

Další možnosti jsou různé druhy mozaiky, tekuté polymery, inkousty.

Foto a text: Tereza Uhlová
eshop: www.fler.cz/teruberu

Zdroj: kniha Modurit, Sue Heaserová

Koláž

CO JE KOLÁŽ?

Koláž je jedním z nejpозoruhodnějších a také nejtypičtějších technických a výrazových prostředků, které se objevily na umělecké scéně 20. století.

Název koláž vznikl z francouzského slova coller, což v překladu znamená lepit. Tento pojem označuje uměleckou kompozici, která je tvořena seskupením různorodých částí do nového celku. Jednoduše řečeno je to lepení papírů a různých předmětů dohromady. Používají se výstřižky z časopisů, letáků nebo fotografie. Ty pak společně vytvoří nové dílo a nové významy. Na koláži je nejlepší, že ji může dělat kdokoliv. Důležitá je představivost a smysl pro kompozici. Obrázky mohou být voleny záměrně, vedeny asociací nebo mohou být založeny zcela na náhodě. Tato všestrannost je na koláži jednou z důvodů, proč je mezi umělci i veřejností tak oblíbená.

HISTORIE KOLÁŽE

Vznik techniky koláže se datuje do 1. poloviny 20. století. V té době prožívalo umění bouřlivou dobu. Vznikaly nové avantgardní směry a umělci začali zkoušet nové varianty zobrazování. Ty se velmi lišily od dosavadních způsobů malby. Začalo se experimentovat. Průkopníci koláže se stali kubisté Pablo Picaso a jeho francouzský přítel Georges Braque. Začali jako jedni z prvních vnášet do obrazů cizorodé prvky, kusy látek, natrhaných papírů

a podobně a otevřeli koláži cestu do světa. Jako médium se ale koláž zcela osamostatnila až v díle dadaistů. Jejich hlavním mluvčím byl Max Ernst. V roce 1919 se setkal s významným abstraktním malířem Paulem Klee, společně začali hledat možnosti této techniky. Následoval je okruh surrealistů. Ti lepením obrazů skládali příběhy svých snových vizí. Za pomoci snů a představ ukazovali své vnitřní stavy. V 50. letech 20. století se zformovalo hnutí pop-art. Prvním dílem, jímž ho pokřtil, byl obraz Richarda Hamiltona. Vytvořil koláž z reklamních obrázků moderní rodiny. Používal výstřižky z katalogů nábytku a různých tiskovin. Snažil se tak nastavit zrcadlo moderní konzumní společnosti. Později se koláž přenesla i do ostatních druhů umění jako je hudba, film, videoart, literatura nebo módní návrhářství. Mezi nejznámější české představitele koláže patří Jindřich Štyrský, Karel Teige a zejména Jiří Kolář. Ten má největší zásluhu na rozvoji této techniky u nás i ve světě. Jeho díla patří mezi významné ukázky české moderny.

JAK DĚLAT KOLÁŽ

Koláž může začít dělat každý. Je potřeba mít pouze nůžky, papír jako podklad, lepidlo a spoustu časopisů, letáků a plakátů na roztříhání. Pak už můžete začít hledat zajímavé obrázky, fotografie nebo písmena či slova, která vás zaujmou. Když budete mít hodně materiálu, začíná fáze lepení. Záleží na vás, jestli svou koláž pojmete spíše realisticky nebo se pustíte do abstraktnějších forem. Můžete zkoušet trhat papír na kusy a různě přes sebe lepit, nebo si frotáží udělat otisky kůry stromu. Nebo jen tak pro radost si otisknout pětikoruunu. Fantazii se meze nekladou a nic není

DRUHY KOLÁŽE

Pojem koláž zahrnuje celou řadu výtvarných technik ve dvou- i třírozměrném prostoru.

ROLÁŽ - patří k základním technikám koláže, spočívá v rozřezání jednoho nebo více obrázků na proužky a nalepení v novém prostorovém uspořádání. Výtvarného výsledku je dosaženo vzájemným prolnutím dvou obrazů a vytvořením nového neiluzivního prostoru.

MUCHLÁŽ - jedná o obraz nalepený v novém prostorovém uspořádání, který byl nějakým způsobem deformován, například přeložením papíru nebo zmuchláním. Autorem je Jiří Kolář.

PROLÁŽ - je technika koláže, která kombinuje obraz, z něhož je vyříznuta některá snadno rozpoznatelná část, s jiným obrazem vloženým do takto vytvořené masky. Výsledkem je, že se obrazy mezi sebou prolínají.

DEKOLÁŽ - je vytvářena trháním vrstev papírů a následným slepováním dohromady. Důležitá je destrukce původního obrazu nebo přeměnění jeho smyslu.

ASAMBLÁŽ - je výtvarná technika, která dává dvojrozměrnému obrazu třetí, prostorovou dimenzi. Je to třírozměrná obdoba koláže, kterou vynalezli dadaisté.

FROTÁŽ - znamená kopírování povrchů, neboli přenášení reliéfní struktury na papír.

špatně. Technika koláže rozvíjí fantazii a hezky si u ní odpočínáte.

Foto a text: Lenka Štědrová

Zdroj: Svět umění XX. století – Jackie Gaffová, Clare Oliverová / Dějiny výtvarného umění, Marie Černá / Dějiny výtvarného umění, Alois Bauer / www.wikipedia.cz

FOTOGRAFIE

Fotografie je proces získávání a uchování obrazu za pomoci specifických reakcí na světlo, a také výsledek tohoto procesu. Zahrnuje získání záznamu světla tak, jak jej odrážejí objekty, na světlocitlivé médium pomocí časově omezené expozice. Proces je uskutečněn mechanickými, chemickými nebo digitálními přístroji – fotoaparáty. Činnost, při které je tento proces uskutečňován, se obvykle nazývá fotografování.

Slovo fotografie pochází z řeckých slov $\phi\omega\varsigma$ fós („světlo“) a $\gamma\rho\alpha\phi\iota\varsigma$ grafis („štetec“, „psací hrot“) nebo $\gamma\rho\alpha\phi\eta$ grafé, což dohromady dává „kreslení světlem“ nebo „zprostředkování pomocí obrysů“ nebo zkrátka „kreslení“. Zřejmě poprvé termín fotografie použil John Herschel v roce 1839.

Nejčastěji je zařízením pro pořízení fotografie právě fotoaparát, médiem pro zachycení a (dočasné) uchování obrazu je pak fotografický film (nebo paměťová karta v případě digitálního fotoaparátu), existují však i další metody.

JAK FOTOGRAFIE VZNIKÁ

Fotograf ovládá fotoaparát a vystaví tak světlocitlivý materiál světlu. Tak je vytvořen obraz, který nazýváme fotografií. Při expozici fotografie se hledí především na následující kritéria: zaostření, rychlost závěrky, clona, ohnisková vzdálenost objektivu, citlivost média, expoziční pružnost, použité fotografické filtry, nastavce a další doplňkové efekty, podstata média samotného. Tato hlediska spolu nerozlučně souvisí, neboť mění celkové množství světla dopadajícího na médium. Změna kteréhokoli z nich změní i výslednou expozici. Mnohé fotoaparáty automaticky přizpůsobí např. clonu nebo zaostření vzhledem k nastavenému času a podobně (automatický režim).

Délce expozice se říká „rychlost závěrky“ nebo jednoduše „čas“, tento čas se měří ve zlomcích sekundy, případně v sekundách. Clona je vyjádřena jako poměr ohniskové vzdálenosti objektivu k průměru otvoru clony, proto je často označována písmenem F (z anglického focal – ohniskový). Aby fotograf dosáhl určité expozice, může zvolit různé kombinace clony a času. Nastavení clony určuje hloubku ostrosti snímku. Čím nižší je clona, tím menší je hloubka ostrosti, naopak čím je clona vyšší, tím více objektů (blízkých i vzdálených) bude na výsledném snímku zaostřených. Dále, pokud fotíme rychle se pohybující předmět, můžeme jej „zastavit“ pomocí nízkého zvoleného času, naopak při delším čase dosáhneme rozmazaného výsledku (obojí má své využití nejen ve sportovní fotografii).

Exponování obrazu je však jen první část celého procesu. Bez ohledu na použité světlocitlivé médium je obvykle nutné fotografii reprodukovat do trvalého stavu. To se může dít fotochemickou cestou (vyvolání snímku a jeho zvětšení a ustálení) nebo např. vytisknutím obrazu z paměti počítače.

HISTORIE

Historie a vývoj fotografie se odvíjí na základě (znovu)objevení technického aspektu principu fungování camery obscury a laterny magicy, vynálezu camery lucidy, stejně jako panoramy a dioramy.

V roce 1884 vyrobil George Eastman první fotografický film, který zbavil fotografy nutnosti nosit s sebou těžké skleněné fotografické desky a jedovaté chemikálie. V roce 1888 uvedl první filmový fotoaparát pod obchodním názvem Kodak. V roce 1925 byl na trh uveden fotoaparát Leica, používající 35mm film, který se od té doby stal standardem maloformátové fotografie. Od roku 1935 jsou na trhu i barevné filmy, v roce 1963 vyvinula firma Polaroid emulze umožňující vytvářet barevné snímky, které nepotřebovaly žádné další zpracování, a fotografie se na nich objevila několik minut po expozici – tzv. okamžitá fotografie.

V roce 1981 společnost Sony vyrobila první fotoaparát, který místo filmu na chemickém principu zaznamenával obraz na elektronické

prvky. Hlavním tahounem vývoje byla v osmdesátých letech firma Kodak. V běžném prodeji byly digitální fotoaparáty od roku 1996 i v Česku. Po roce 2000 aparáty používající digitální záznam začaly vytlačovat běžné kinofilmové.

ROZDĚLENÍ FOTOGRAFIE

Za první chemickou černobílou fotografií je považován snímek, který zhotovil roku 1826 francouzský vynálezce Nicéphore Niépce na vyleštěnou cínovou desku pokrytou petrolejovým roztokem. Vznikl ve fotopřístroji a čas expozice byl celých osm hodin za slunného dne.

Barevná fotografie využívá médií schopných reprezentovat barvy, které jsou chemicky zhotovené při fotografickém procesu.

Makrofotografie je fotografování detailů, kdy je daný objekt menší než jeho obraz na filmu či snímači. Nejčastěji se toto používá na fotografování drobných živočichů, rostlin apod.

Zpracování a výroba fotografií je odvětví zabývající se přípravou a samotným zhotovováním fotografií různými způsoby.

Nejsem profesionál, focení je pro mne koníčkem a radostí, nejraději fotím makrofotografii a přírodu. 📷

Foto a text: Jana Gilchrist
eshop: www.fler.cz/yahoodka22
Zdroj: www.wikipedia.cz